

2021

CRPS

Centrum Rozwiązywania
Problemów Społecznych

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Miasto Drawsko Pomorskie

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
DANE DEMOGRAFICZNE	5
DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	7
NADUŻYWANIE ALKOHOŁU I INNYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	9
PRZESTĘPCZOŚĆ	10
DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOŁOWYCH	11
<i>Procedura Niebieskiej Karty</i>	12
<i>Rynek alkoholowy</i>	12
ZASOBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	13
<i>Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla młodzieży</i>	13
<i>Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży</i>	14
<i>Grupy samopomocowe na terenie Gminy Myszków</i>	15
<i>Szkolenia DLA PRACOWNIKÓW</i>	15
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	16
GRUPA BADANA	16
CEL BADANIA	17
PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW	18
SPOŻYWANIE ALKOHOŁU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE	19
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA	24
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI, DOPALACZE, LEKI	26
PRZEMOC W RODZINIE	30
<i>Przekonania dotyczące wychowania dzieci</i>	30
<i>Zjawisko przemocy w rodzinie</i>	32
HAZARD	34
CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU	36
BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOŁOWYCH	38
GRUPA BADANA	38
CEL BADANIA	38
WYNIKI BADAŃ	39
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY	48
METODOLOGIA	48

CEL BADANIA	48
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ	49
WYNIKI	52
<i>Substancje psychoaktywne: Alkohol</i>	52
<i>Substancje psychoaktywne: Papierosy</i>	56
<i>Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze</i>	59
<i>Postawy wobec substancji psychoaktywnych</i>	60
<i>Przemoc w szkole</i>	62
<i>Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc</i>	63
<i>Hazard</i>	70
<i>Telewizja</i>	72
<i>Czas wolny</i>	74
PODSUMOWANIE	78
ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:	82
CZYNNIKI CHRONIĄCE	83

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w pierwszym kwartale 2021 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzecią, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w mieście wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

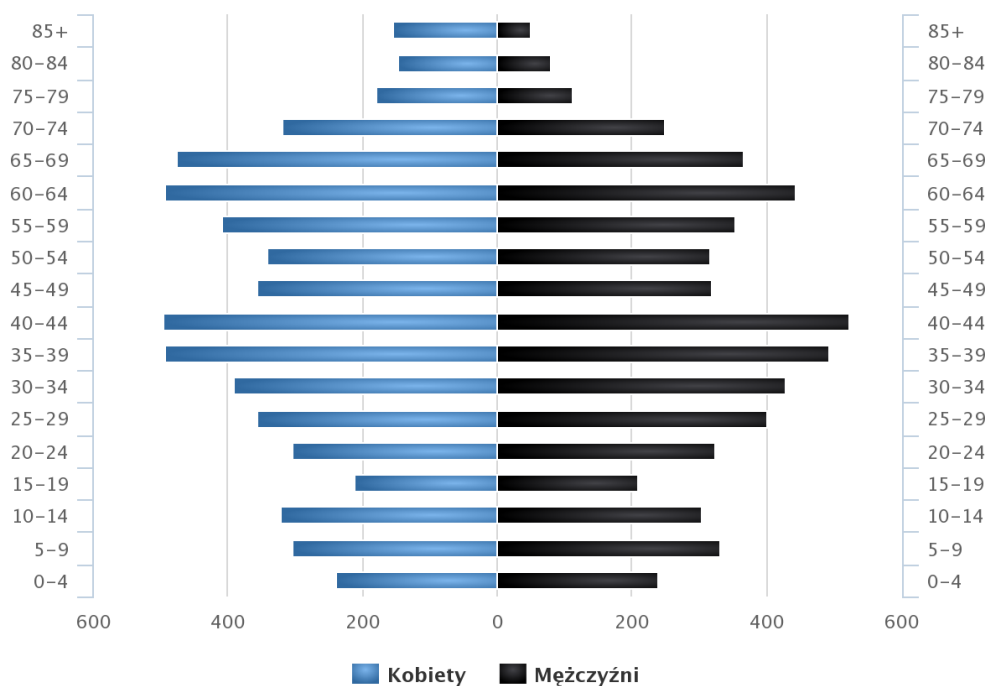
- a) dorośli mieszkańcy;
- b) dzieci i młodzież szkolna;
- c) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

DANE DEMOGRAFICZNE

Drawsko Pomorskie jest małym miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 11 523, z czego 52,0% stanowią kobiety, a 48,0% mężczyźni. W latach 2002-2019 liczba mieszkańców wzrosła o 0,4%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,0 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców Drawska Pomorskiego, 2019

(Źródło: GUS)

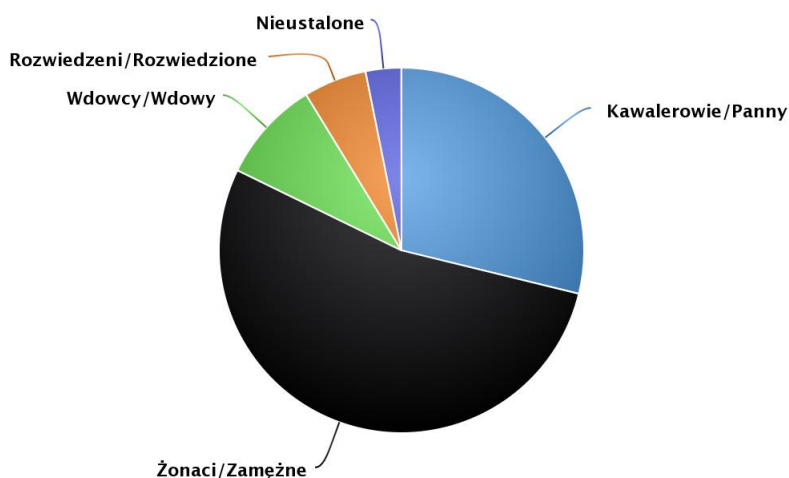

www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy Drawska Pomorskiego zawarli w 2019 roku 41 małżeństw, co odpowiada 3,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa zachodniopomorskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa zachodniopomorskiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 28,8% mieszkańców Drawska Pomorskiego jest stanu wolnego, 53,4% żyje w małżeństwie, 5,6% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,0% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Drawsko Pomorskie

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

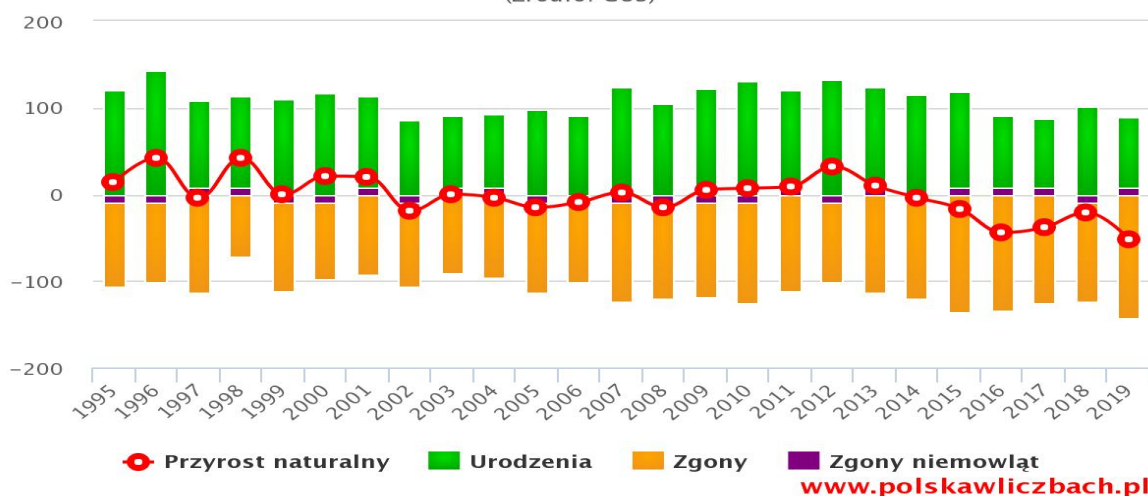

www.polskawliczbach.pl

Drawsko Pomorskie ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -52. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -4,48 na 1000 mieszkańców Drawska Pomorskiego. W 2019 roku urodziło się 90 dzieci, w tym 47,8% dziewczynek i 52,2% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 349 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,75 i jest nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.¹

Przyrost naturalny w latach 1995–2019 w Drawsku Pomorskim

(Źródło: GUS)

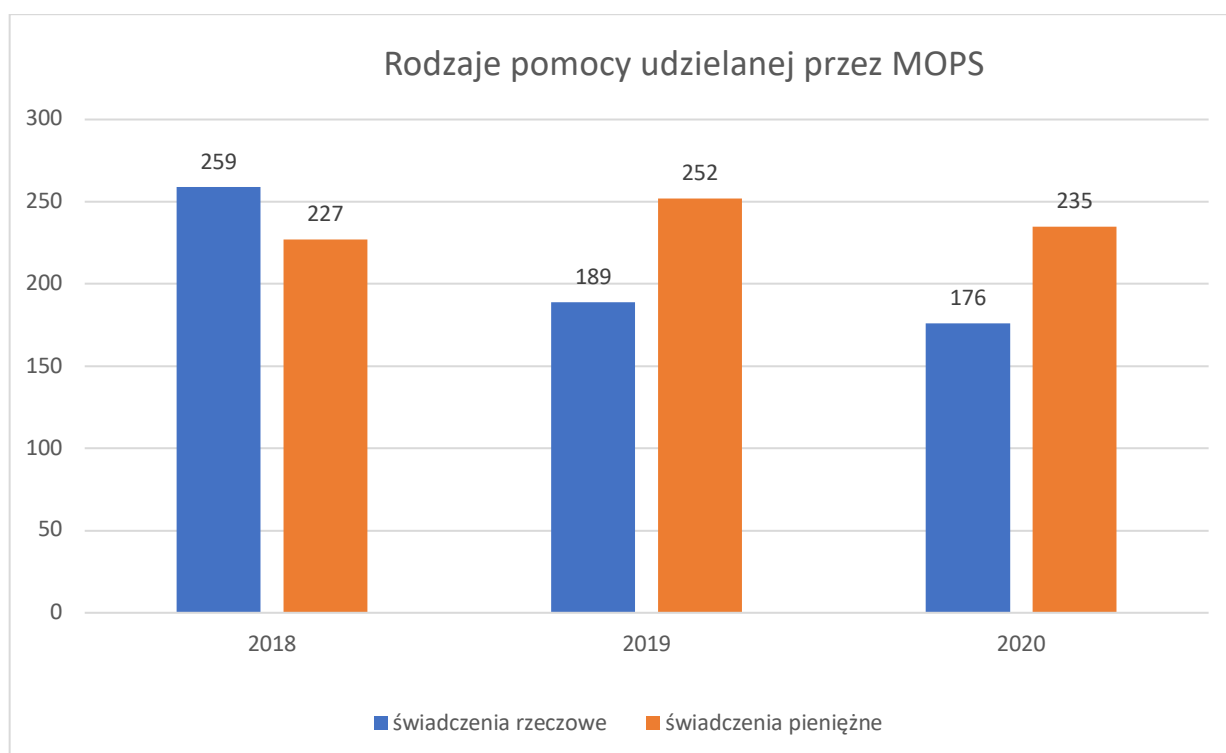
www.polskawliczbach.pl

¹ www.polskawliczbach.pl

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba rodzin ogółem	359	424	379
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	11	19	17

Powody przyznawania pomocy społecznej
(liczba osób)

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Ogółem	428	657	554
Niepełnosprawność	61	76	65
Bezrobocie	120	191	151
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	102	162	136
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	2	6	10
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	92	135	139
Alkoholizm	11	16	17
Inne	40	17	36

NADUŻYWANIE ALKOHOLU I INNYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu	87	111	64
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej przez osoby będące pod wpływem środków odurzających	27	22	35
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu	28	25	39
Zakłócanie porządku publicznego	50	80	103
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	4	3	2
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	1	3	3
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	13	11	10

PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępstwa na terenie Miasta Drawsko Pomorskie

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Kradzież z włamaniem	45	40	58
Pobicie	2	2	2
Uszkodzenie mienia	25	31	22
Kradzież mienia	42	67	70
Inne	-	-	1

DZIAŁALNOŚĆ
MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

MKRPA

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Posiedzenia MKRPA (ogółem)	13	14	13
Posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej	2	0	0
Kontrole punktów sprzedaży	15	31	20
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych	47	68	38

Działalność podkomisji interwencyjno-motywującej

Wniosków o leczenie odwykowe:	3	14	17
zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	6	10	5
wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	0	9	0

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY

W związku z procedurą Niebieskiej Karty założono:

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Ogółem NK	88	74	45
W tym przez:			
MOPS	8	6	1
MKRPA	0	0	1
Placówki Służby Zdrowia	0	0	1
Placówki szkolno-wychowawcze:	0	3	0
KPP	80	65	36

RYNEK ALKOHOŁOWY

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych dla poszczególnych ich rodzajów:

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych (ogółem 68) w tym:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5%: 44
 - od 4,5% do 18%: 42
 - powyżej 18%: 42
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5%: 23
 - od 4,5% do 18%: 14
 - powyżej 18%: 12

WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY

2018:

- Warsztaty i programy profilaktyczne
 - uczniowie: 550
 - nauczyciele: 12
 - rodzice: 3

2019:

- Warsztaty i programy profilaktyczne: **„Torem profilaktyki”, „Turystyka sposobem na czas wolny”, „Rowerem w rasę”, „Nie zmarnuj swojego życia”, „Sport alternatywą na nudę”, „W świecie używek i cyberprzemocy nie znajdziesz mocy! Co trzeba mieć w głowie? Podpowiedź: ZDROWIE!”, „Nie piję, nie biorę – nie jestem agresorem”)**
 - uczniowie: 550
 - nauczyciele: 12
 - rodzice: 3

2020:

- Warsztaty i programy profilaktyczne: **„Zaplątani w sieci”, „Gadżety profilaktyczne”, „Filmy profilaktyczne”**
 - uczniowie: 600
 - nauczyciele: 2
 - rodzice: 0

INNE DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE SKIEROWANE DO DZIECI I MŁODZIEŻY

2018:

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (**liczba uczestników: 135**)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (**liczba uczestników: 183**)
- Inne: (**liczba uczestników: 370**)

2019:

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (**liczba uczestników: 90**)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (**liczba uczestników: 200**)
- Inne: (**liczba uczestników: 304**)

2020:

- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (**liczba uczestników: 57**)
- Inne: (**liczba uczestników: 283**)

GRUPY SAMOPOMOCOWE NA TERENIE GMINY MYSZKÓW

AA	1
Al-Anon	0
Inne	0

SZKOLENIA DLA PRACOWNIKÓW

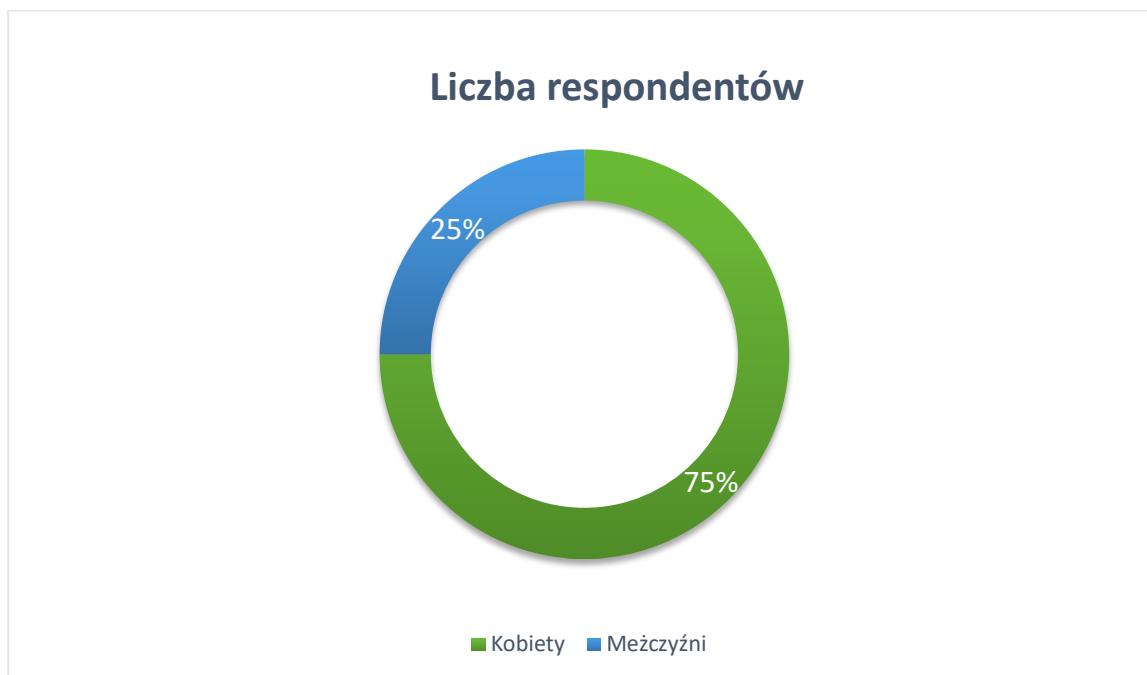
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba szkoleń	27	49	36

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania miały charakter ankiety online przeprowadzonej przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Obejmowały mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 155 osób, w tym 38 mężczyzn oraz 117 kobiet. Średnia wieku respondentów wyniosła 38,4 lat.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu;
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych;
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie.

<i>Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców</i>				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	12%	48%	35%	5%
Zanieczyszczenie wody	11%	15%	46%	28%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	15%	17%	43%	25%
Bezrobocie	25%	23%	37%	15%
Bieda, ubóstwo	19%	20%	44%	17%
Bezdomność	19%	19%	40%	22%
Wzrost przestępczości	14%	19%	46%	21%
Kryzys rodziny	21%	19%	39%	21%
Kryzys norm moralnych	17%	22%	45%	16%

Z powyższej tabeli wynika, że dla mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie wszystkie z wymienionych problemów społecznych są równie ważne, jednak za najważniejsze w ich opinii można uznać: zanieczyszczanie powietrza oraz bezrobocie.

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiedzieli bardzo podobnie².

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w piceniu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol*³.

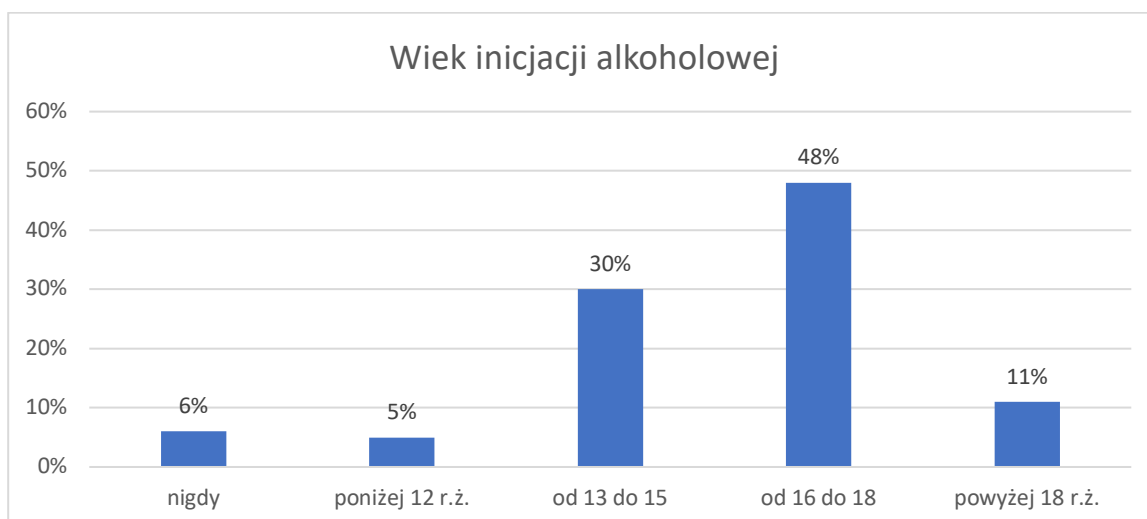
W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. **48%** osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na **wiek między 16 a 18 r.ż.** Tylko **11% badanych wskazało, że po raz pierwszy spróbowało alkoholu po uzyskaniu pełnoletności**. 6% badanych zadeklarowało, że nigdy nie próbowało alkoholu.

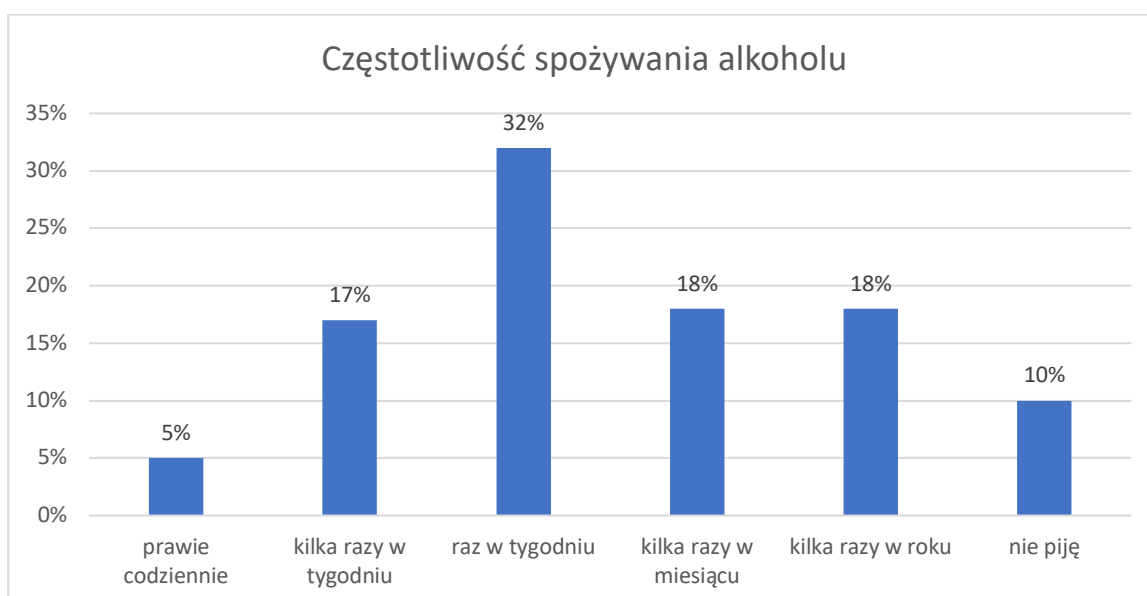
² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2017)

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2017).

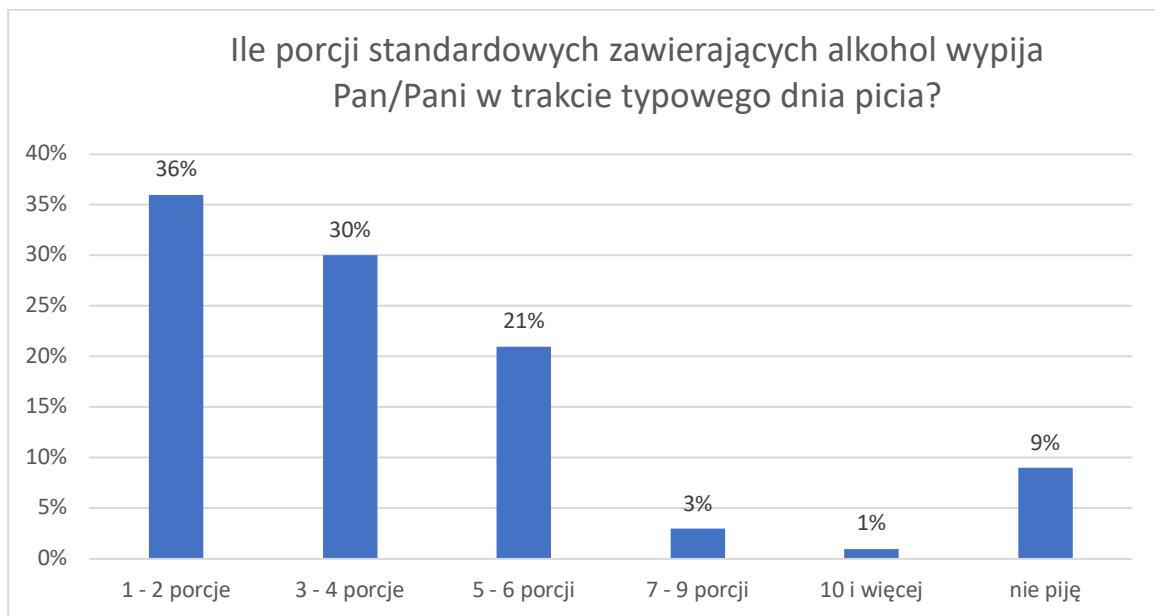
Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **10%** respondentów to osoby deklarujące **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol **kilka razy w tygodniu (32%)**. 5% przyznaje się do spożywania alkoholu codziennie.

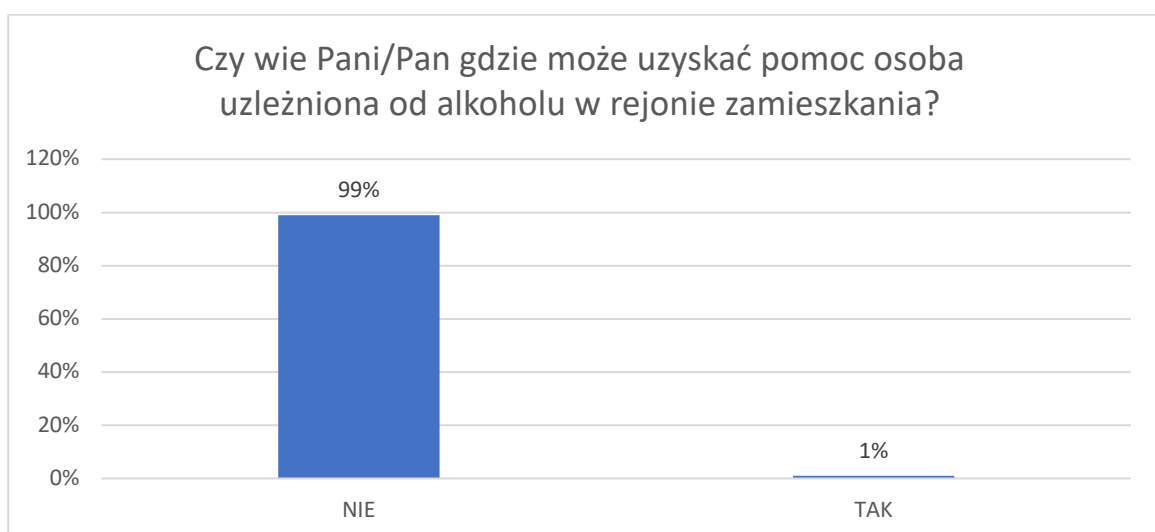
Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani łącznie deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcji alkoholu (36%). 30% osób zadeklarowało ilości rzędu 3 – 4 porcji. 9% badanych przyznało, że nie pije.

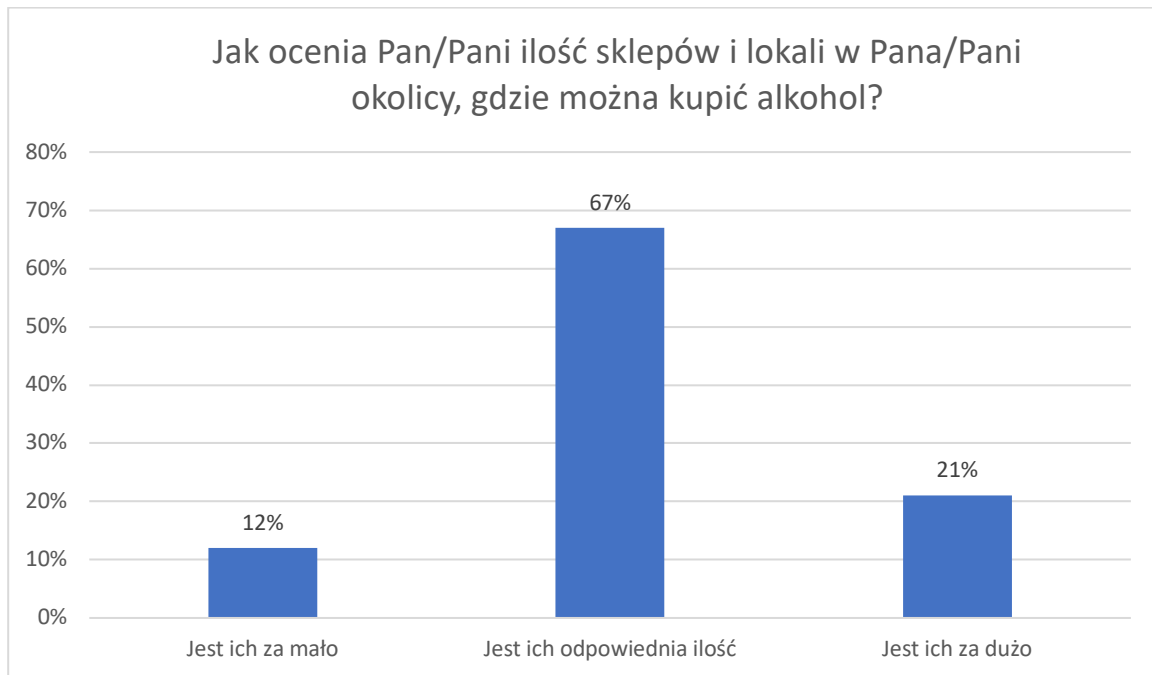
W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy miasta Drawsko Pomorskie odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o średnim poziomie ryzyka. Mieszkańcy miasta piją regularnie, a jednorazowo spożywają stosunkowo nieduże ilości alkoholu.

99% mieszkańców miasta wie, gdzie może zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu w najbliższym rejonie. W odpowiedziach wskazano psychologa i spotkania AA.

67% mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie uważa, że **w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów**, w których można kupić alkohol. Jednocześnie **21%** respondentów deklaruje, że na terenie jest ich **za dużo**.

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań w tej części dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności miasta Drawsko Pomorskie, ponieważ **łącznie tylko 32% mieszkańców zgodziło się z zaprezentowanym stwierdzeniem**.

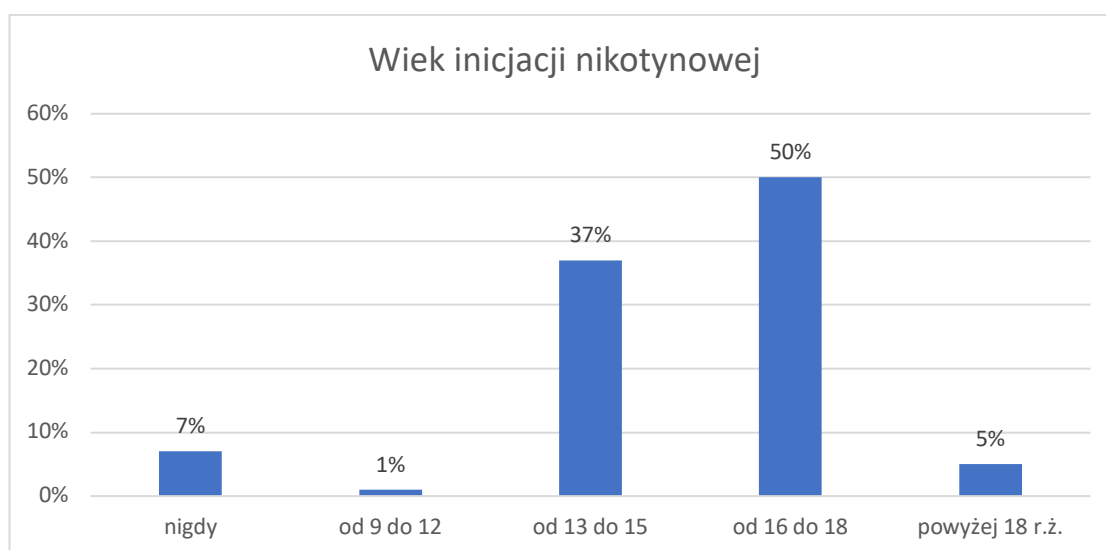
Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 25% mieszkańców uważa, że należy lub raczej należy ograniczać dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż**. Jednocześnie, łącznie 34% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako **zagrożające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym**. Łącznie 62% respondentów nie przychyliła się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

Łącznie tylko 67% respondentów uważa, że **kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu**. Zaledwie **51%** badanych twierdzi, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych**. Również **tylko 59%** badanych mieszkańców **nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu**.

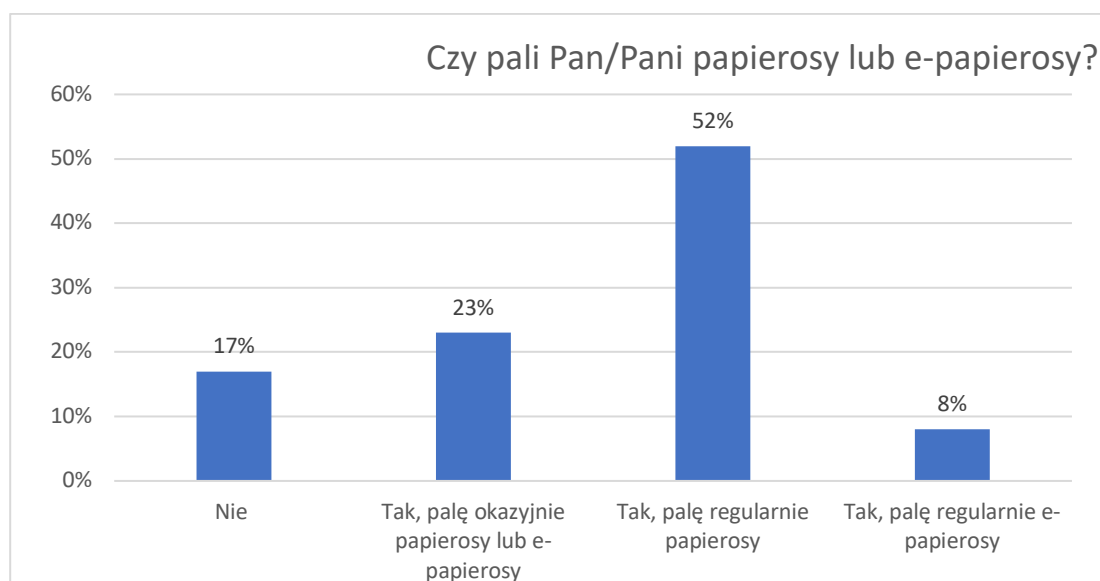
<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	32%	30%	28%	10%
Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.	12%	13%	49%	26%
Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.	17%	17%	40%	26%
Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.	22%	16%	39%	23%
Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.	26%	23%	34%	17%
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.	22%	19%	44%	15%
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.	15%	18%	42%	25%

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

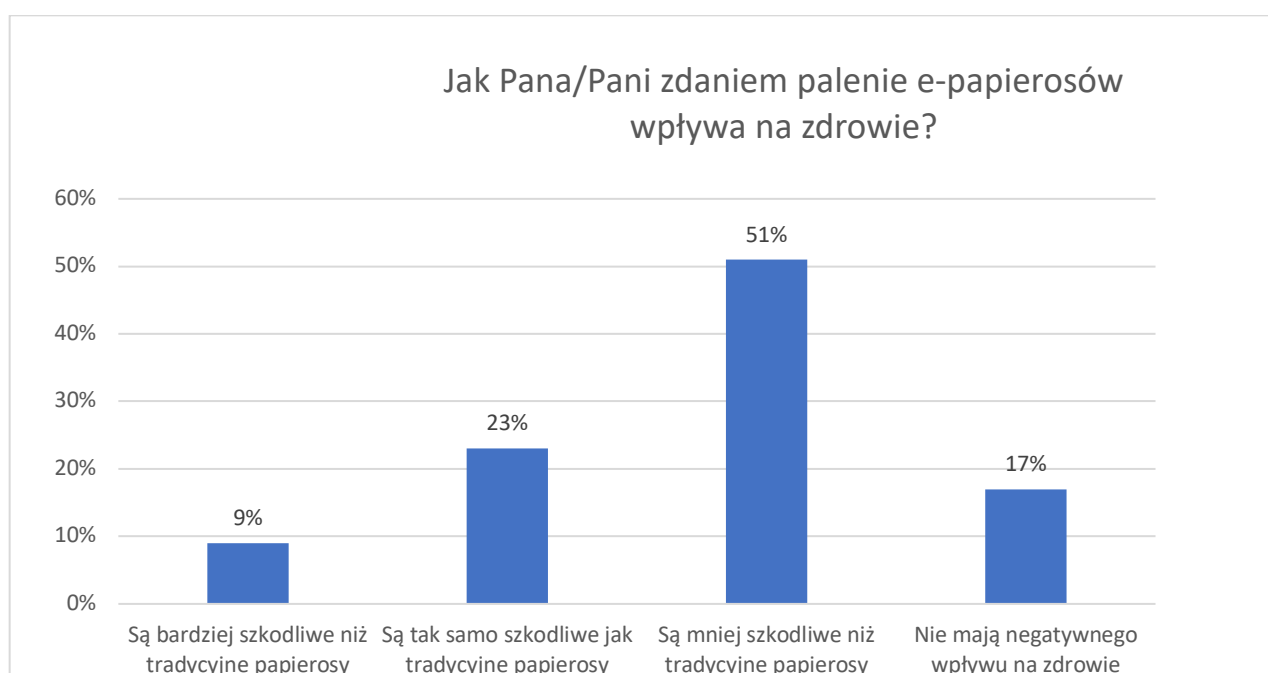
Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **5% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa jako **osoby pełnoletnie**. Kolejne 50% mieszkańców wskazało na wiek między 16 a 18 rokiem życia, a 37% na wiek między 13 a 15 lat. **7% procent badanych dorosłych mieszkańców miasta nigdy nie paliło papierosa.**

17% badanych odpowiedziało, że nie pali papierosów. Okazyjnie robi to 23% mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie. 52%, wskazało, że regularnie pali papierosy.

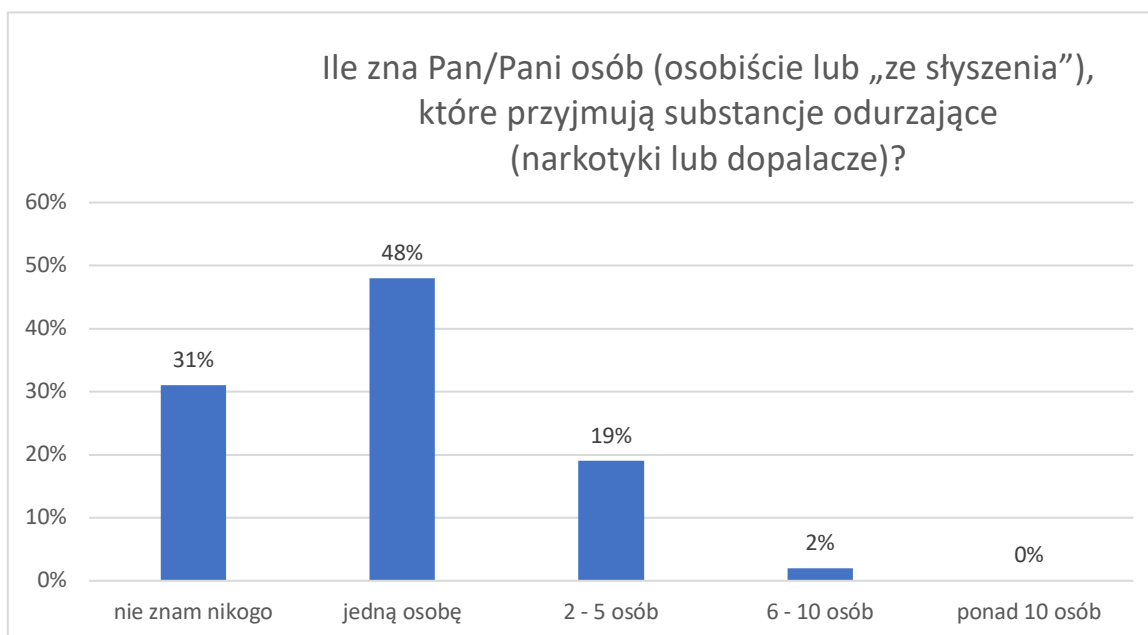
Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi. **23% respondentów uważa, że e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak klasyczne papierosy.** Aczkolwiek aż **51% uważa, że są one mniej szkodliwe** niż tradycyjne papierosy. 9% badanych jest przeciwnego zdania, stwierdzając, że **mają one gorszy wpływ na zdrowie człowieka** niż tradycyjne papierosy.

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI, DOPALACZE, LEKI

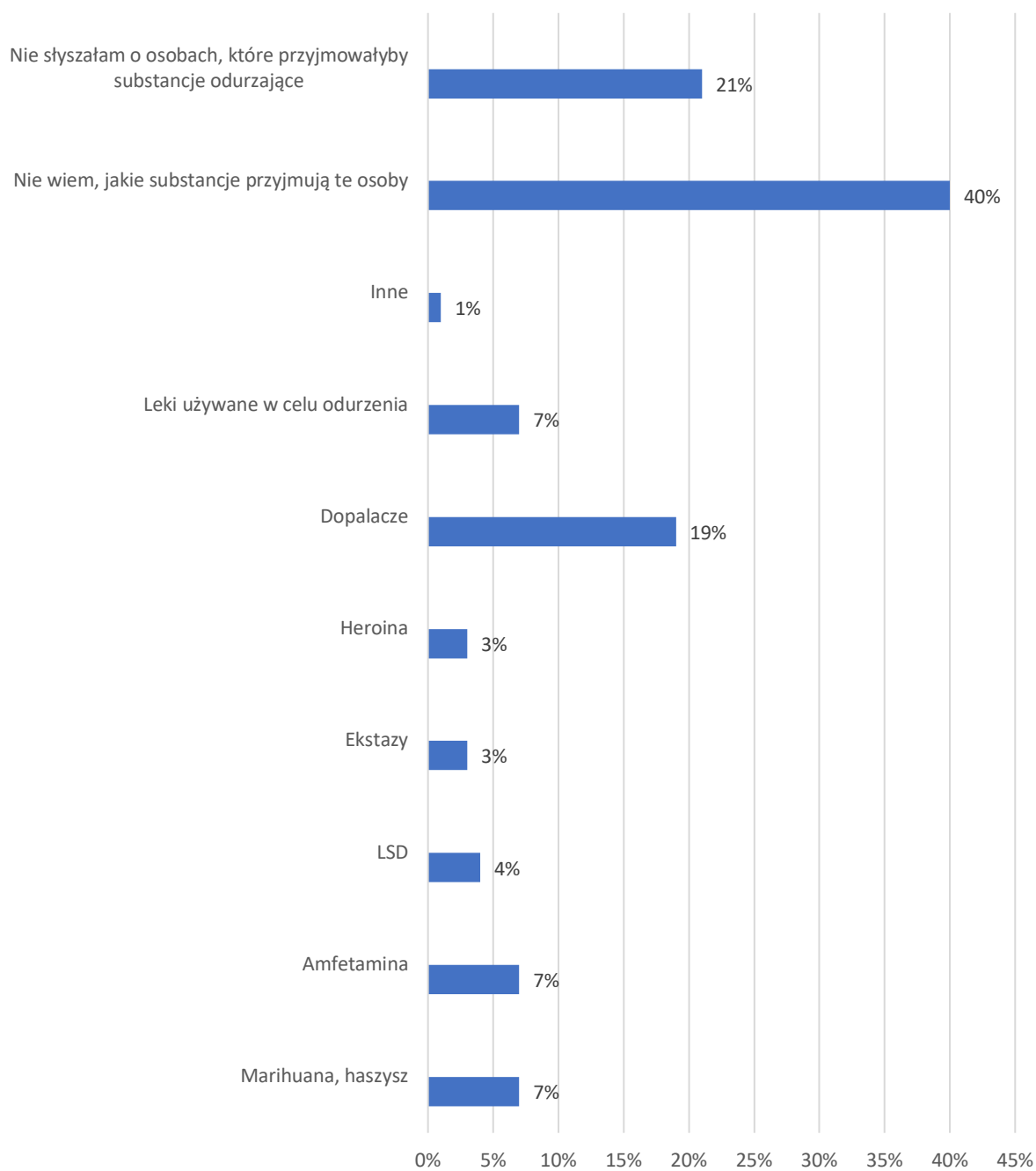
Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku badanych osób. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

Łącznie 48% respondentów zna co najmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze. 31% badanych twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające.

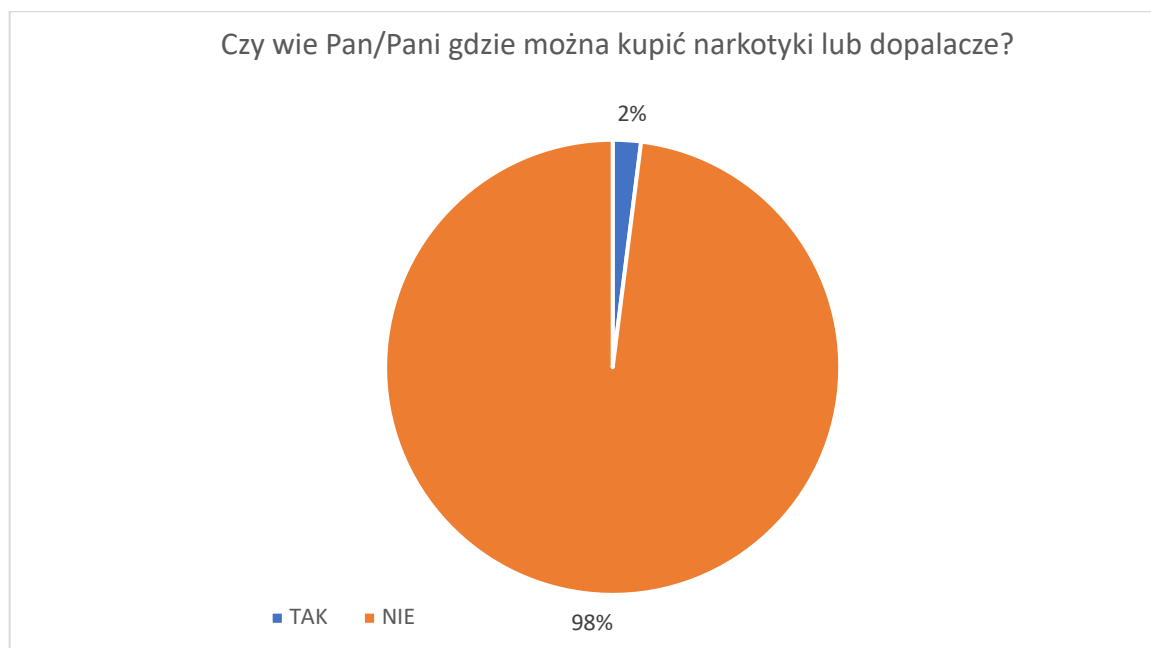

Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazły się: **marihuana i haszysz, amfetamina, dopalacze**, 21% badanych twierdzi, że w ich otoczeniu nie ma osób przyjmujących substancje odurzające, a 40% nie wie jakie substancje przyjmują osoby zażywające środki psychoaktywne.

Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz? (pytanie wielokrotnego wyboru)

98% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

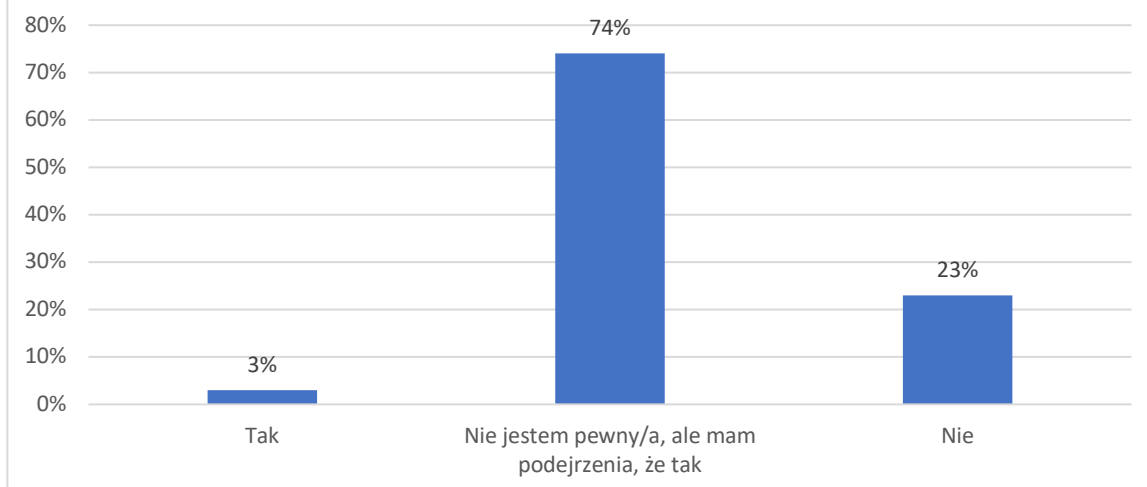
W polskim społeczeństwie oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym, co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją⁴.*

23% badanych mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób uzależnionych od leków. Natomiast aż 74% ma podejrzenia, że tak jest, a 3% potwierdza, że zna osoby mające ten problem.

⁴ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 16.06.2017).

Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub „ze słyszenia”) uzależnione od leków?

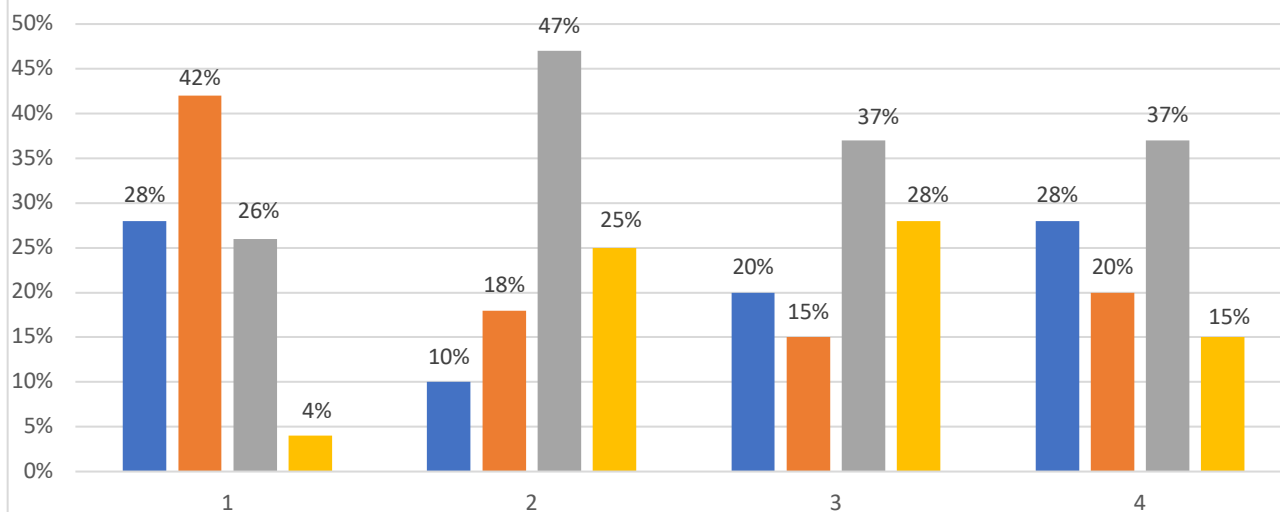
PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że większość badanych przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla tradycyjnego, tj. konserwatywnego wychowania.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” w większości spotkało się z odrzuceniem – **30% mieszkańców nie zgadza się z takim stwierdzeniem**. Dodatkowo, łącznie 52% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w przyszłości. Co istotne, aż **35% badanych zgadza się, aby kary fizyczne były zakazane prawem**.

Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z negacją łącznie 72% respondentów.

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

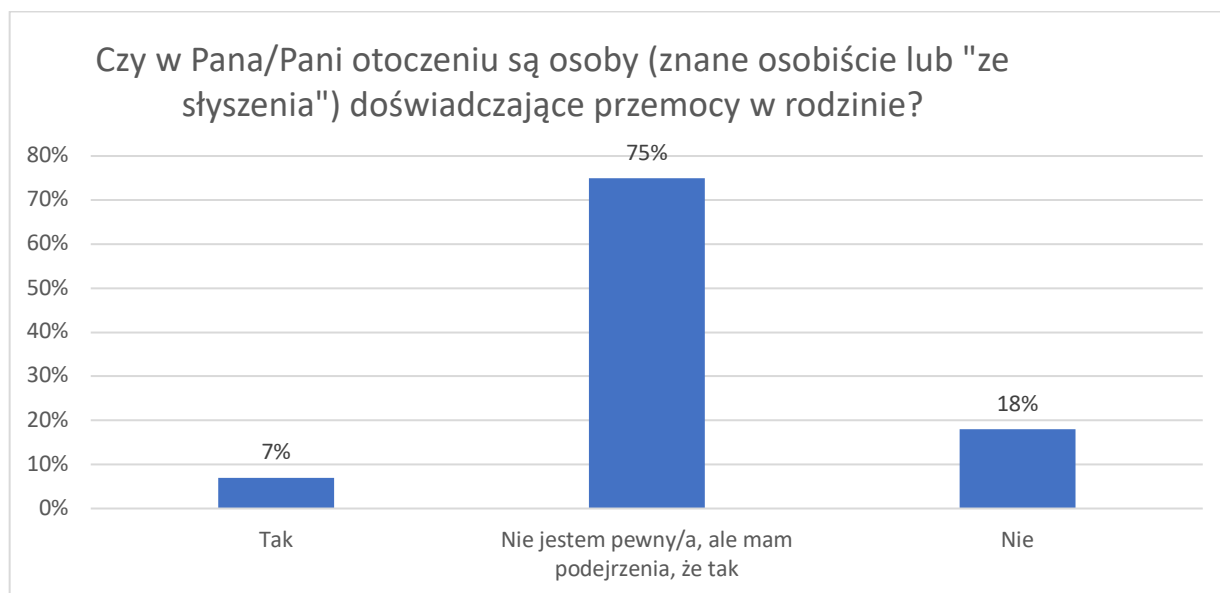
■ zdecydowanie tak ■ raczej tak ■ raczej nie ■ zdecydowanie nie

ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecce, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji⁵.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

Wyniki badań wskazują, że 7% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 75% podejrzewa, że tak się dzieje.

⁵ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, czerwiec 2012.

Wśród badanych mieszkańców tylko 1% wie, do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie wymieniając głównie infolinię.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie 41% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach”. Aż 69% mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie nie jest skłonny myśleć schematycznie o przemocy w rodzinie. Ponadto, łącznie **37% mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.**

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nie-prawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	6%	35%	49%	10%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	19%	12%	39%	30%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	22%	15%	35%	28%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	19%	12%	47%	22%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	26%	25%	32%	17%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	15%	17%	51%	17%

HAZARD

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdraпки (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁶.

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

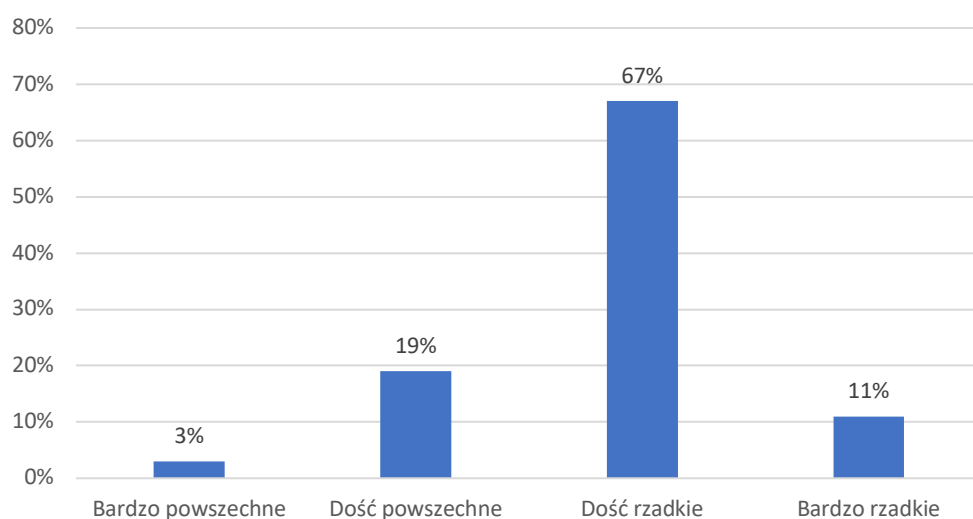
W subiektywnej ocenie **łącznie 78%** przebadanych **mieszkańców zjawisko uzależnienia od hazardu jest bardzo i dość rzadkie**. **Łącznie 21%** respondentów uważa natomiast, że jest to **powszechny problem** w ich środowisku lokalnym.

97% z respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu.

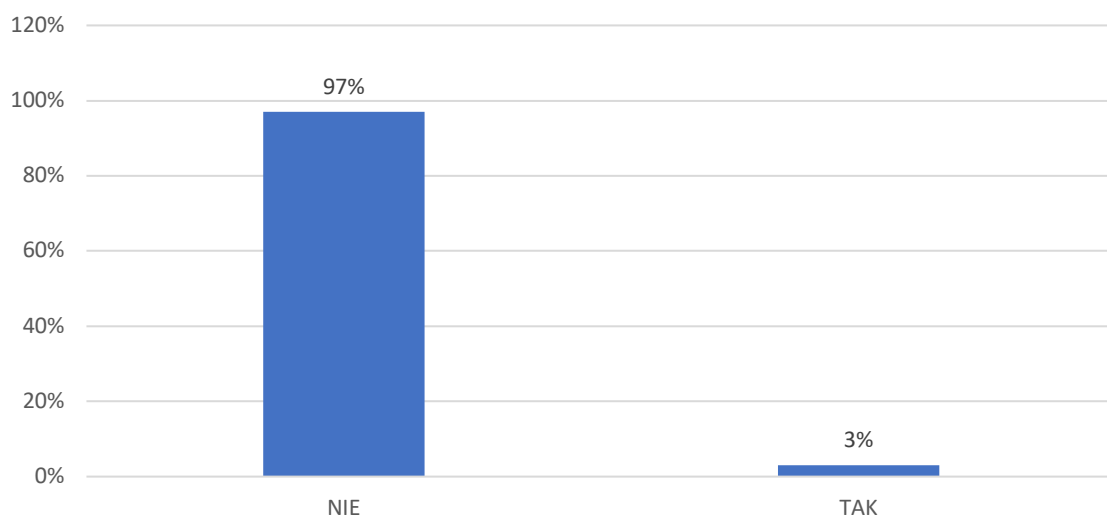
⁶ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 29.06.2017).

Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od hazardu w Pana/Pani środowisku?

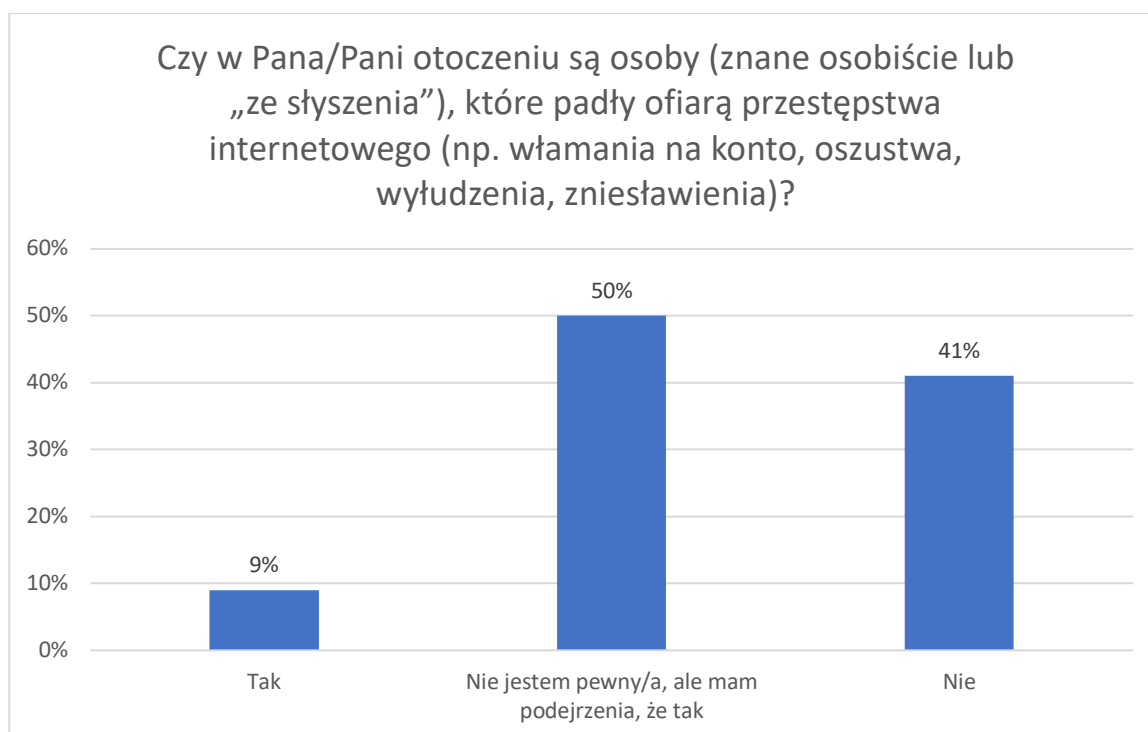

Czy wie Pani/Pan gdzie może uzyskać pomoc osoba uzależniona od hazardu w rejonie zamieszkania?

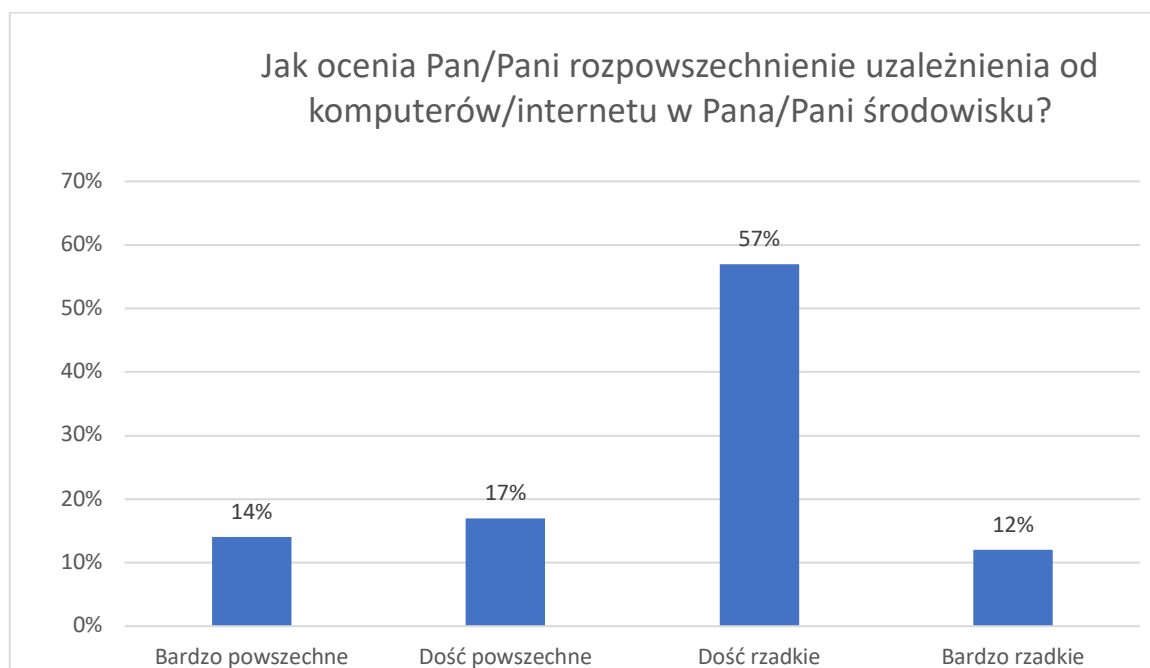
Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. *Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS⁷.*

Badania wykazały, że cyberprzemoc stanowi dla lokalnej społeczności pewien problem. **Mianowicie, 9% badanych ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), a 50% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało.**

⁷ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska*.

Niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym. **Łącznie 31% mieszkańców uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym. Jednocześnie 57% ankietowanych uważa je jako dość rzadkie.**

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w mieście są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie miasta Drawsko Pomorskie. Grupa badana stanowiła 39 kobiet oraz 11 mężczyzn. 32 z ankietowanych to pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, a 18 osoby to właściciele punktu. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 38,9 lat.

CEL BADANIA

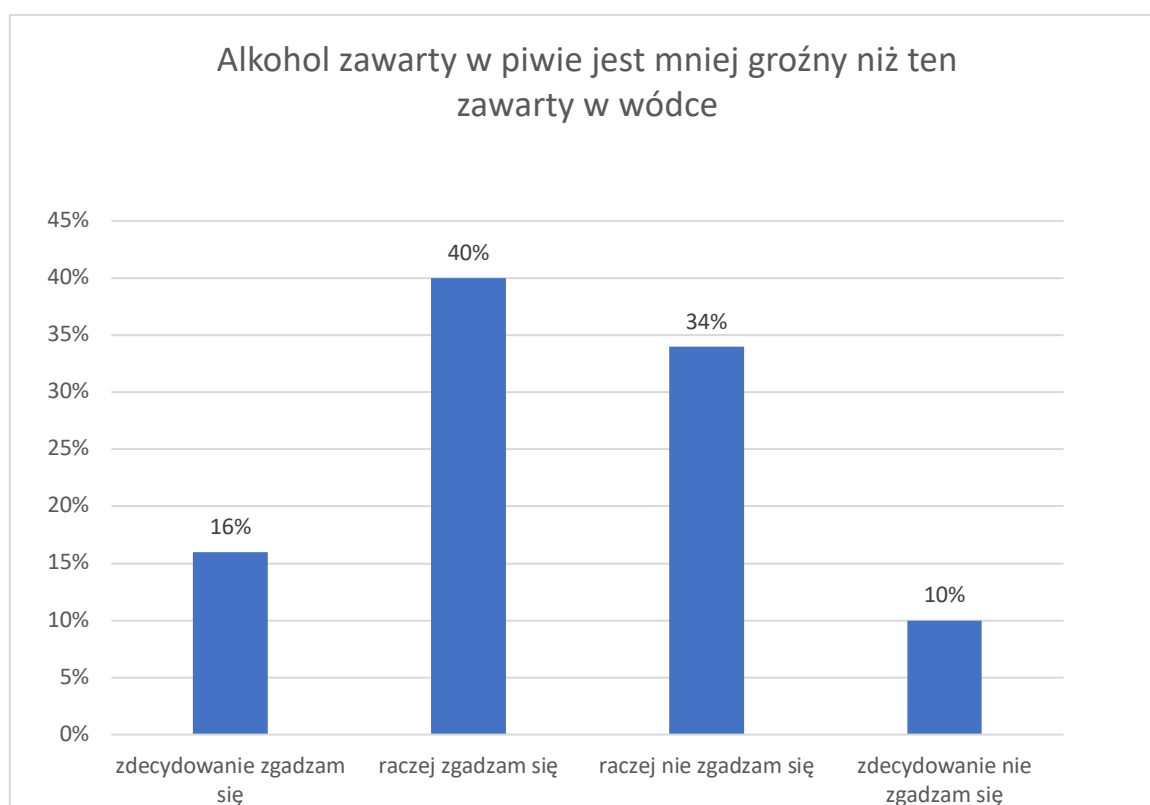
Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

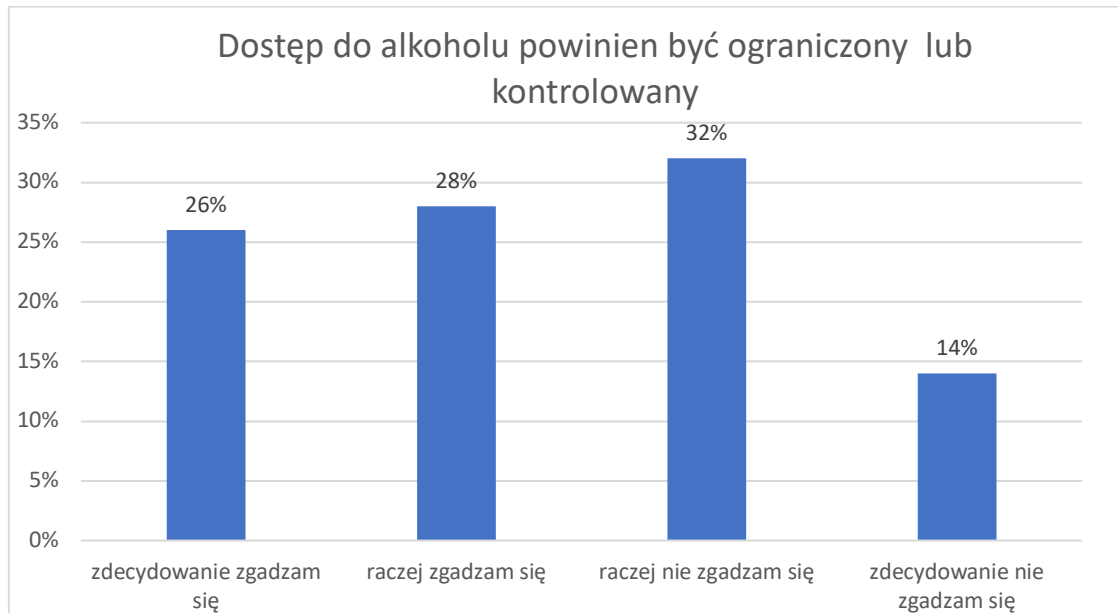
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

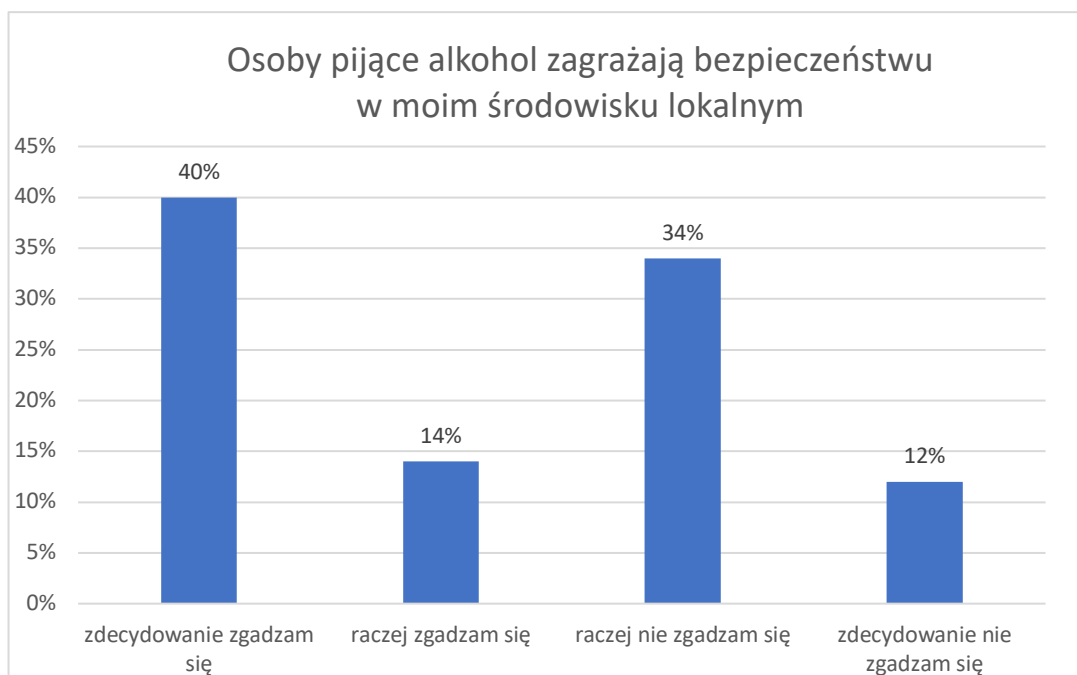
Łącznie tylko 44% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że nie zgadzają się z twierdzeniem, aby alkohol zawarty w piwie był mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o **niskim** poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

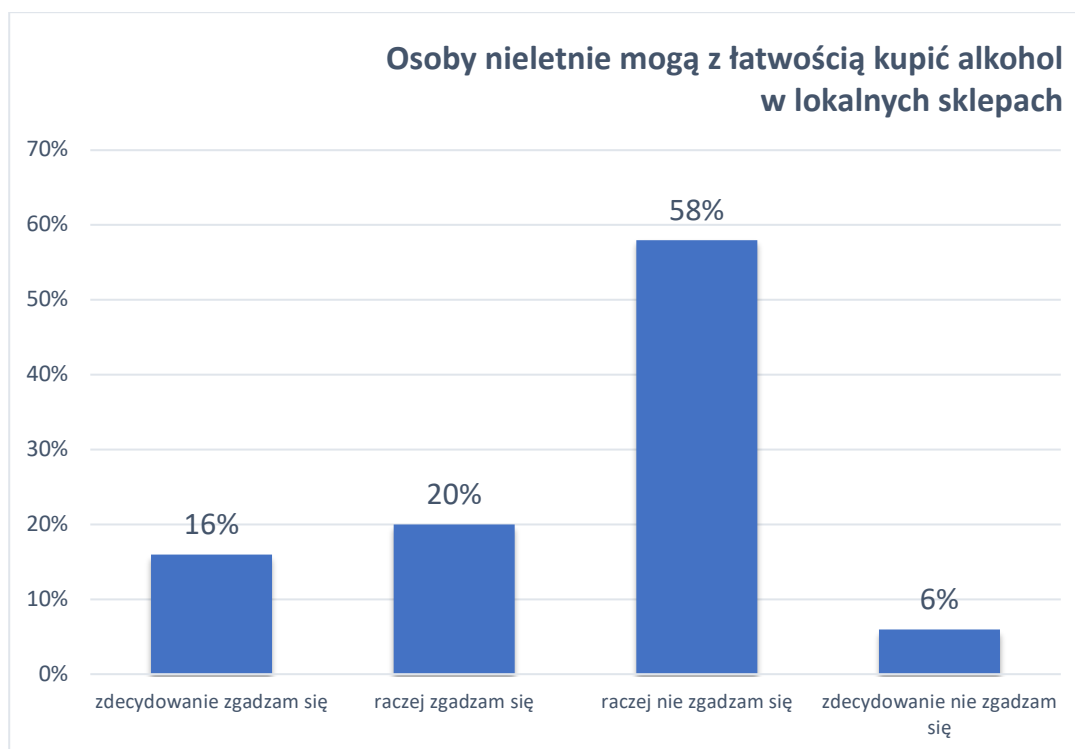
Tylko 54% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany.

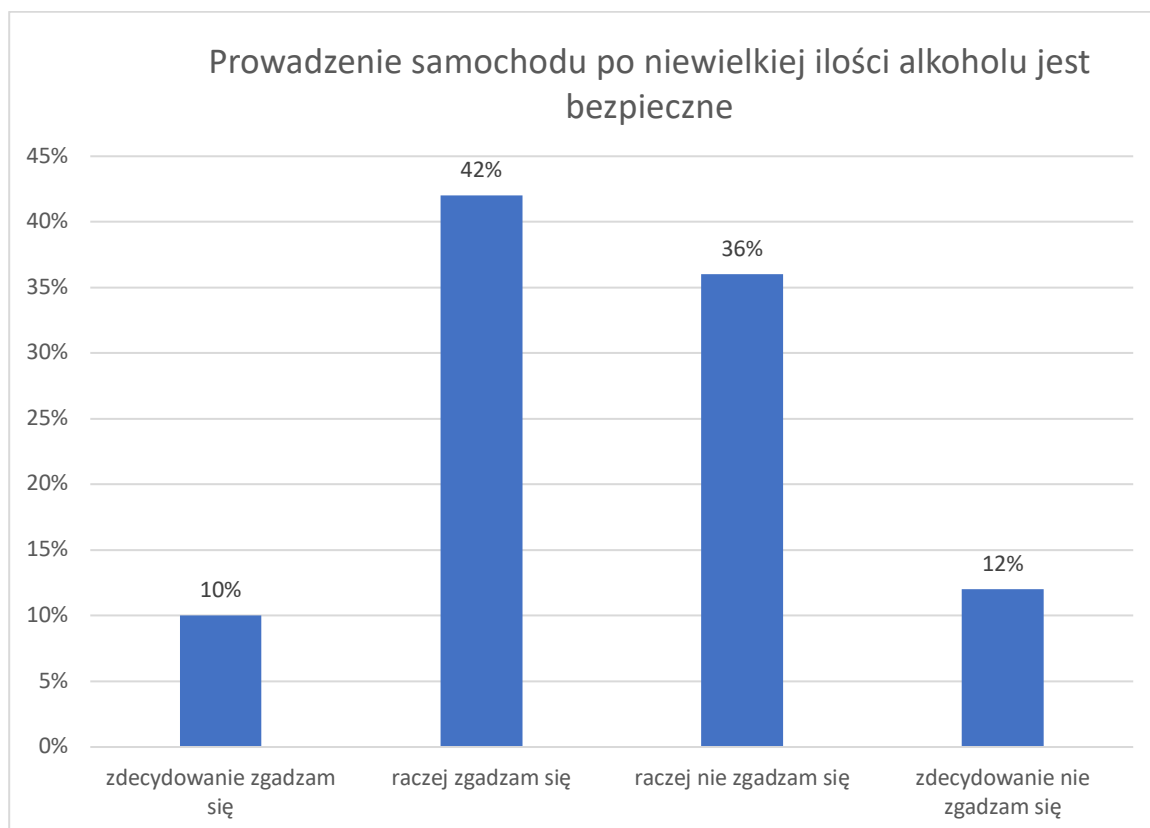
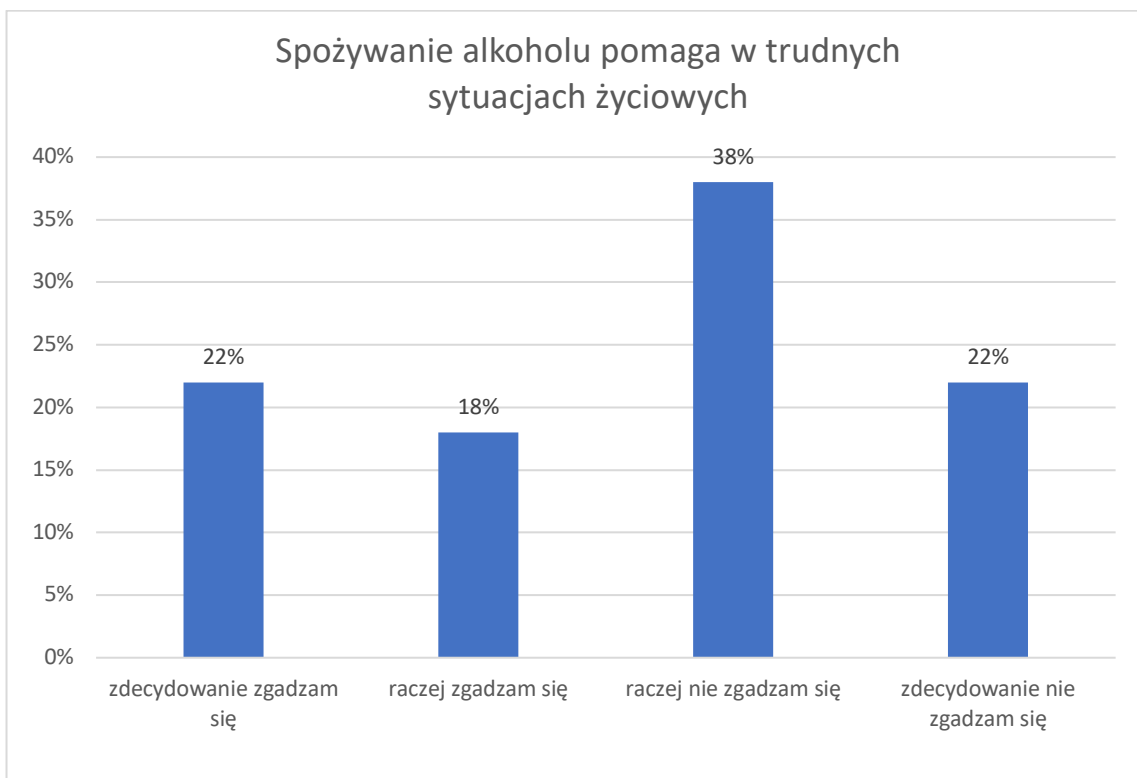
54% respondentów uważa, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku. 46% badanych sprzedawców wyraża zdanie przeciwne.

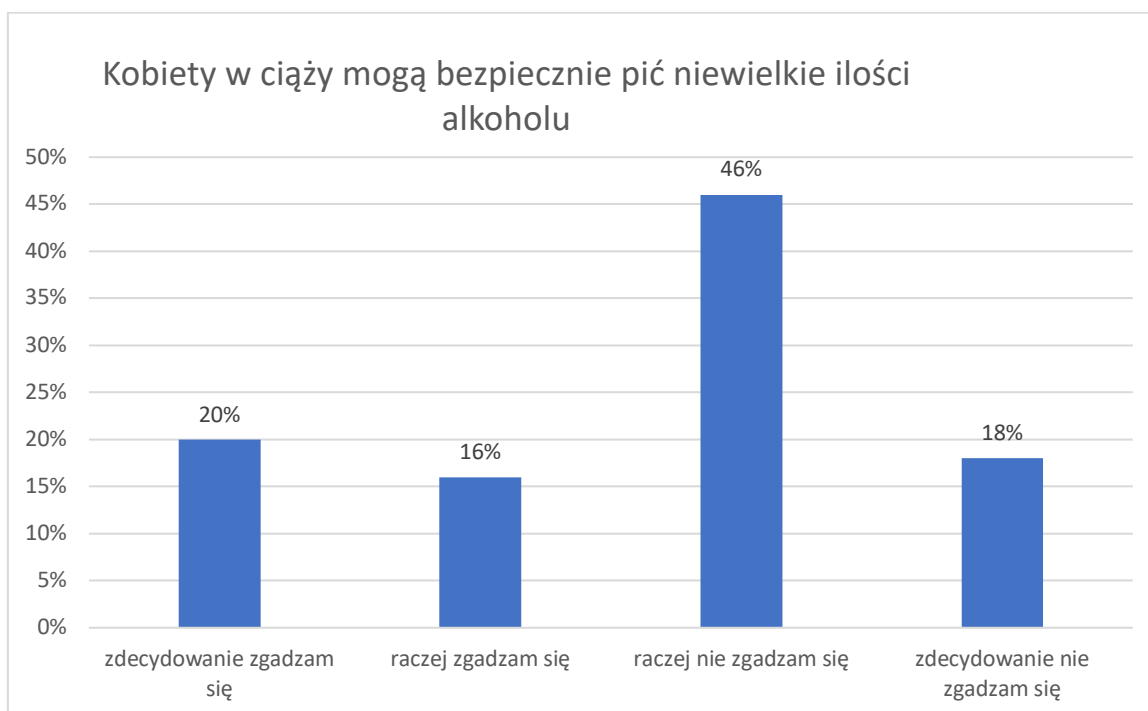

Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. **36% badanych sprzedawców zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu.**

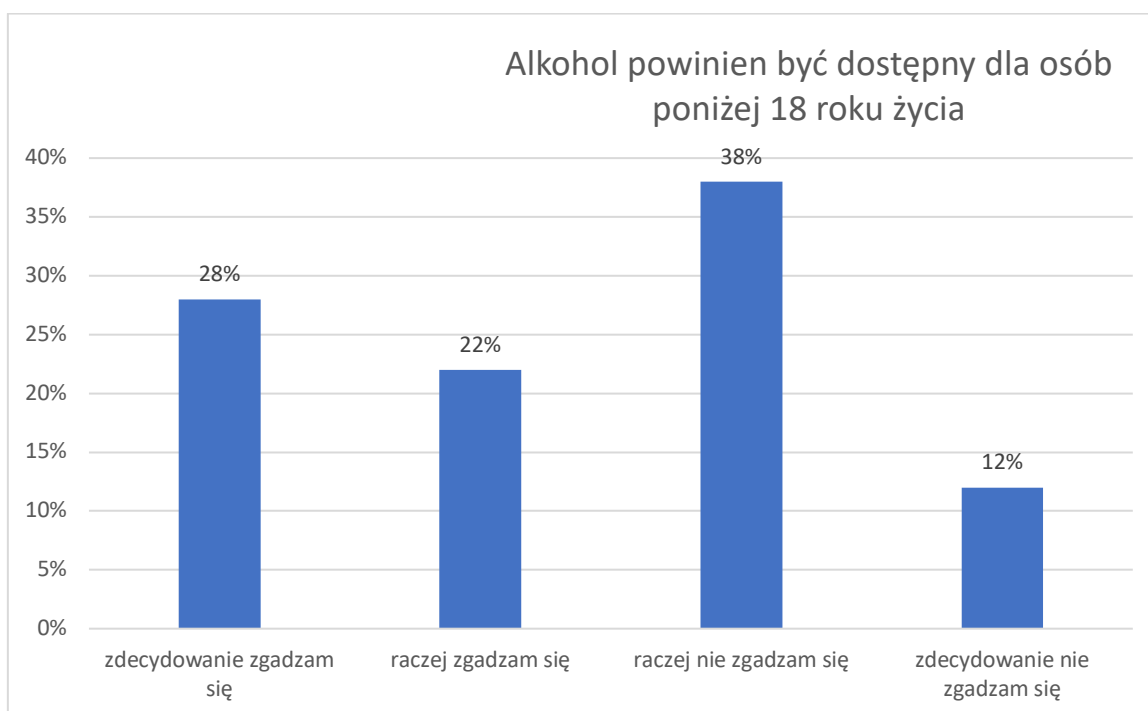

60% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych. Co więcej, łącznie **48% badanych** odpowiedziało, że **prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne.** Zaledwie 64% sprzedawcy nie zgadza się ze stwierdzeniem, że **kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.**

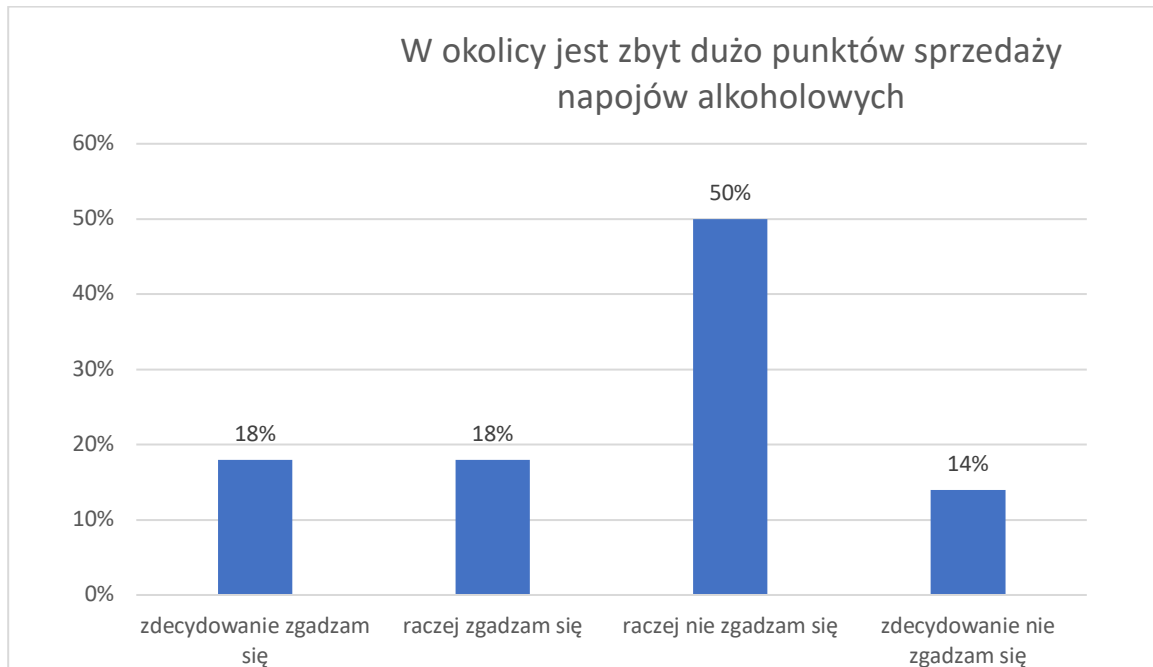

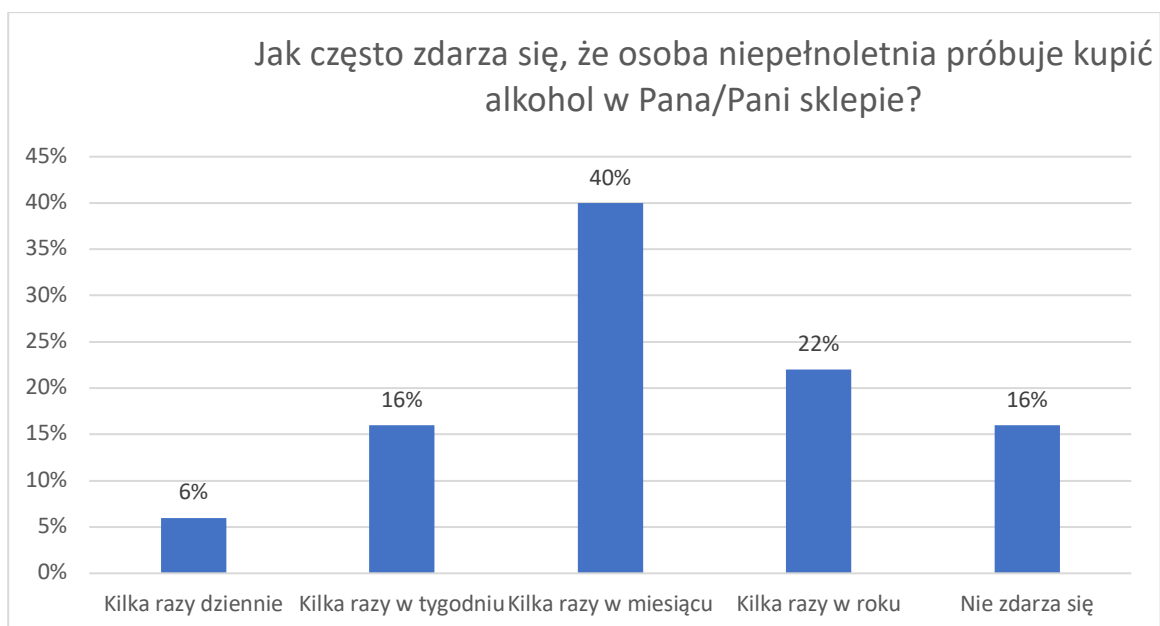
Tylko połowa ankietowanych sprzedawców napojów alkoholowych w mieście Drawsko Pomorskie uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.

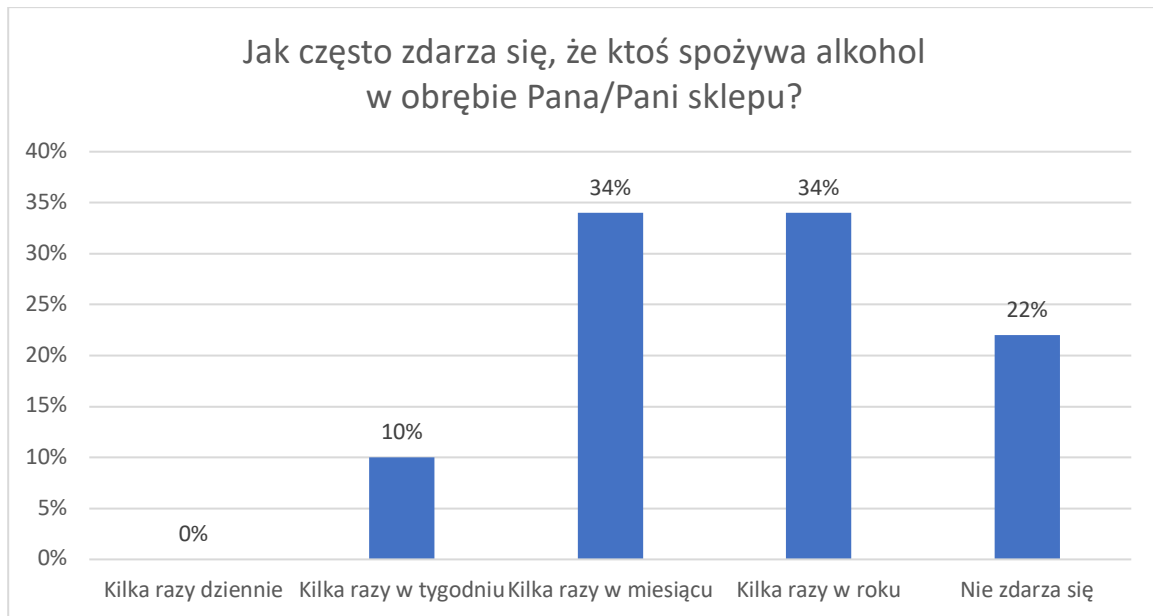
Łącznie 64% badanych nie zgadza się z twierdzeniem, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

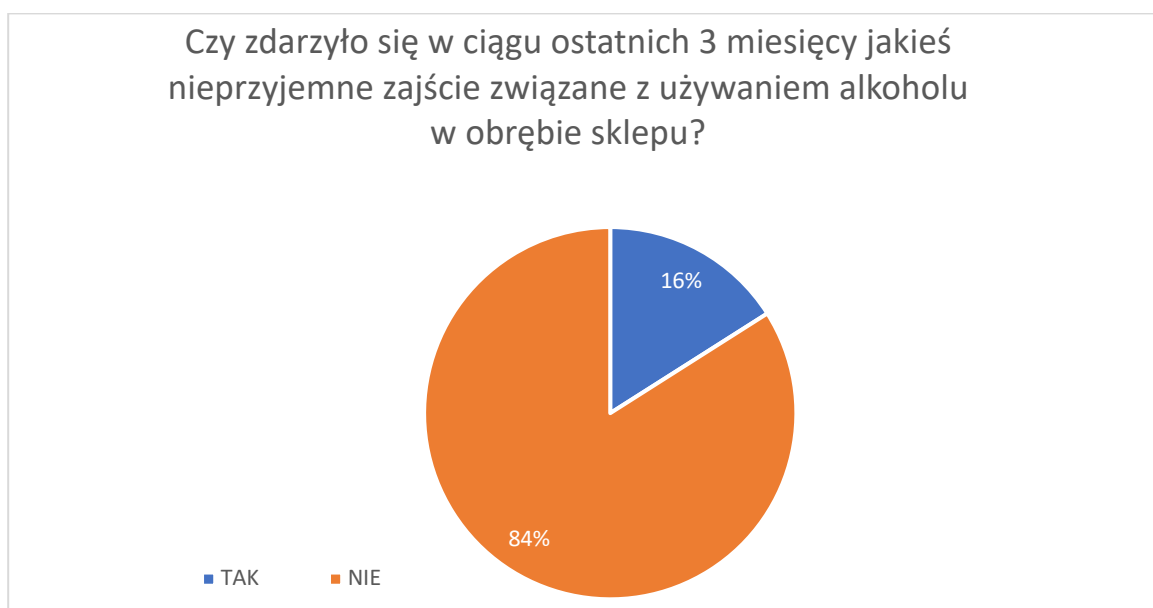
Sprzedawcy napojów alkoholowych w mieście Drawsko Pomorskie deklarują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu (40%). Niepokojące jest, iż 6% ankietowanych odpowiedziało, że takie próby zdarzają się codziennie.

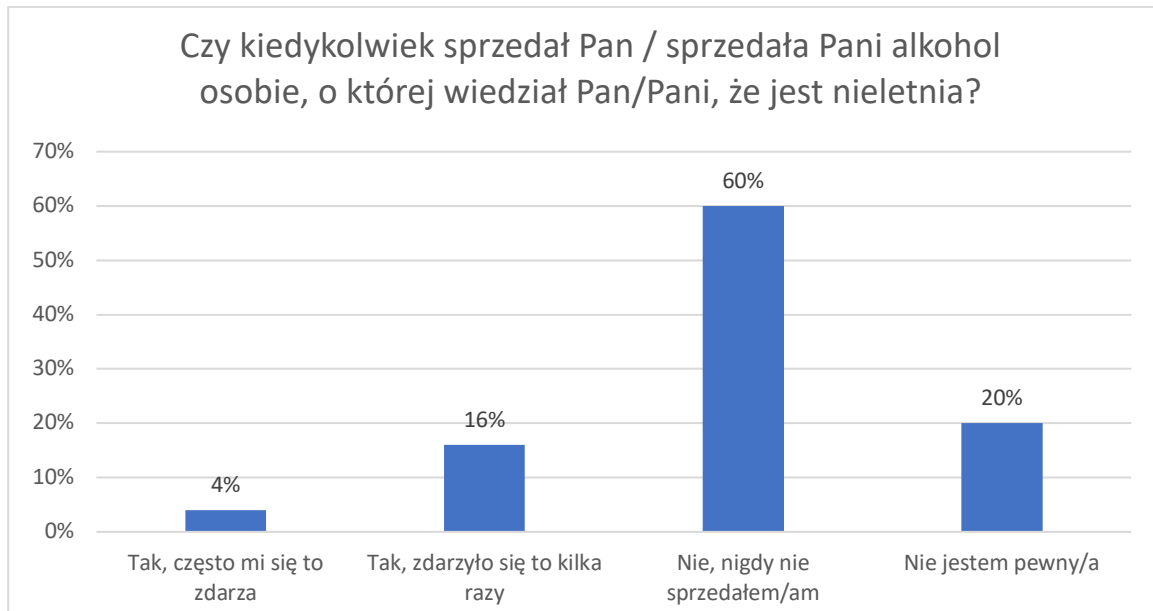
Zjawisko spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży nie jest częstym zjawiskiem w mieście Drawsko Pomorskie. Zdarza się to w równym stopniu kilka razy w tygodniu (10%), kilka razy w miesiącu (34%). 22% sprzedawców deklaruje jednak, że taka sytuacja nie ma miejsca.

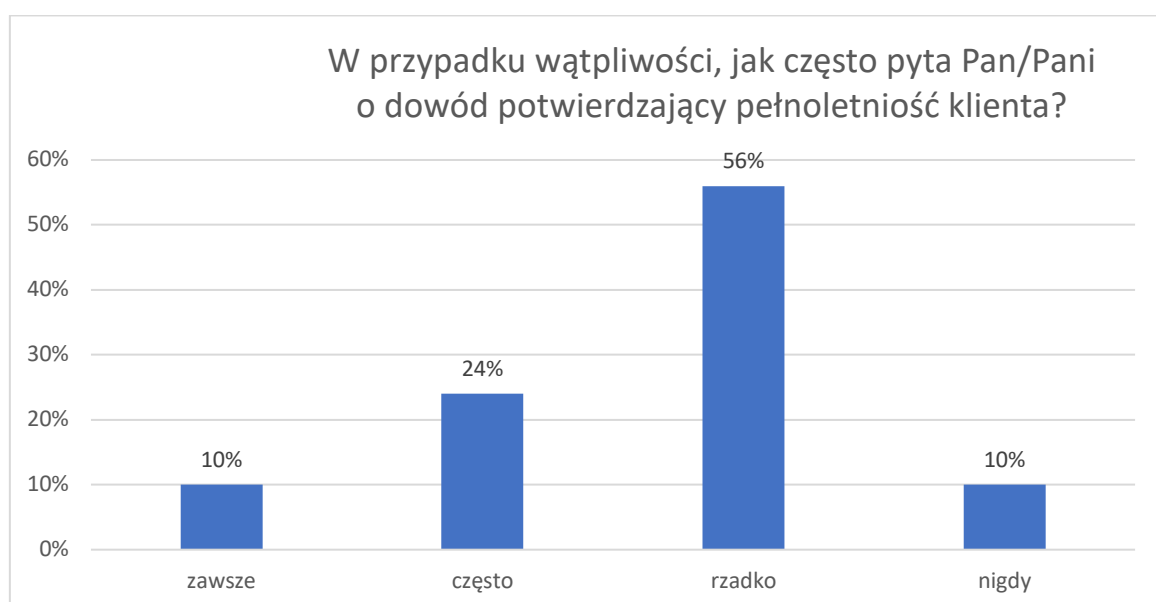
16% przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy miało miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu.

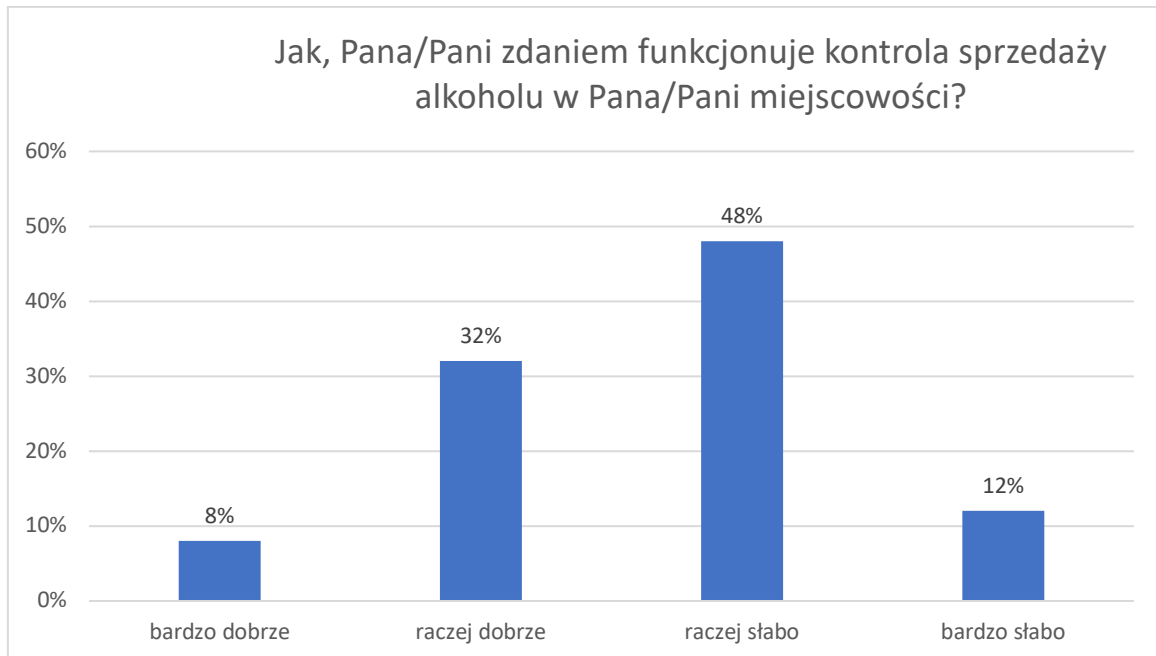
20% ankieterowanych sprzedawców podchodzi do swojego zawodu nieodpowiedzialnie, ponieważ zadeklarowali, iż sprzedają alkohol osobie, która budziła wątpliwości co do pełnoletności.

Powyższą tezę potwierdza, również, kolejne pytanie. **Zaledwie 10% ankieterowanych często pyta o dowód osobisty w przypadku wątpliwości.**

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w mieście Drawsko Pomorskie. **40% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej i bardzo dobrze.**

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

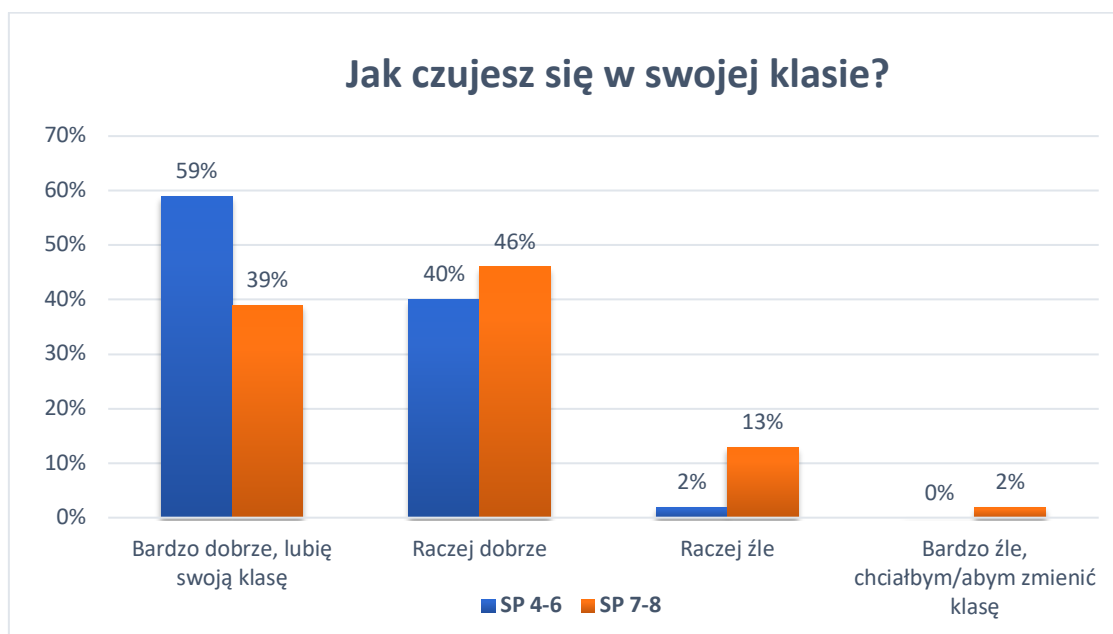
Liczebność grup badanych

Szkoły Podstawowe (SP4-6)	111
Szkoły Podstawowe (SP 7-8)	179
ŁĄCZNIE	290

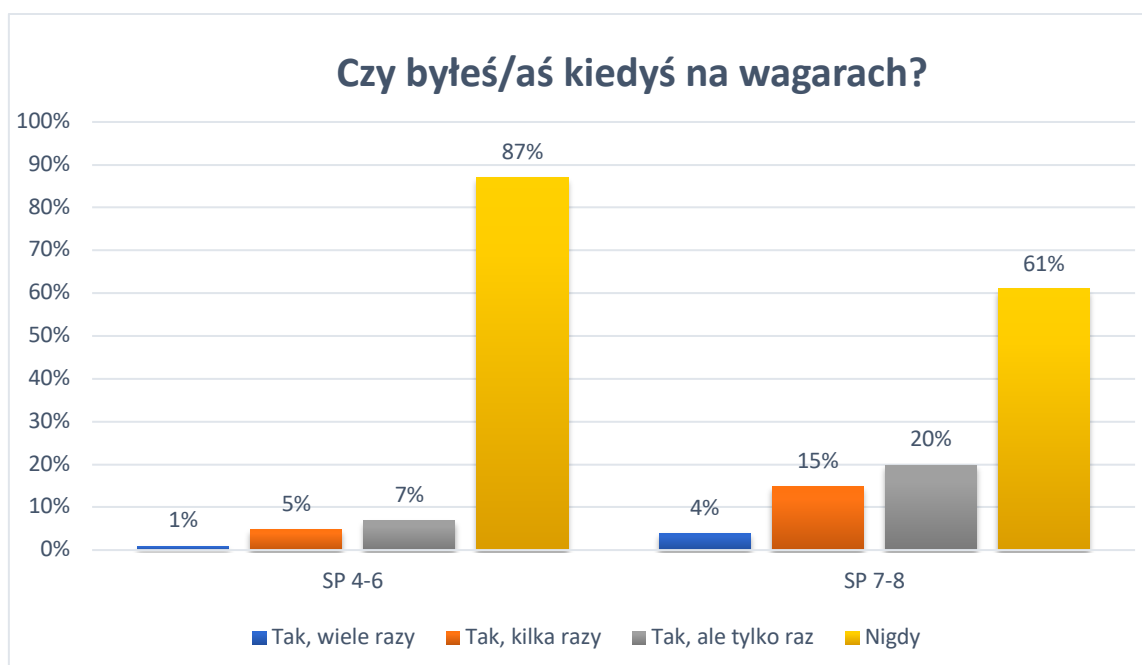
Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. **Wyniki są bardzo zadowalające, uczniowie w przeważającej części czują się w swojej klasie dobrze, lub raczej dobrze: SP 4-6 - łącznie 98%⁸ i SP 7-8 - łącznie 85%.**

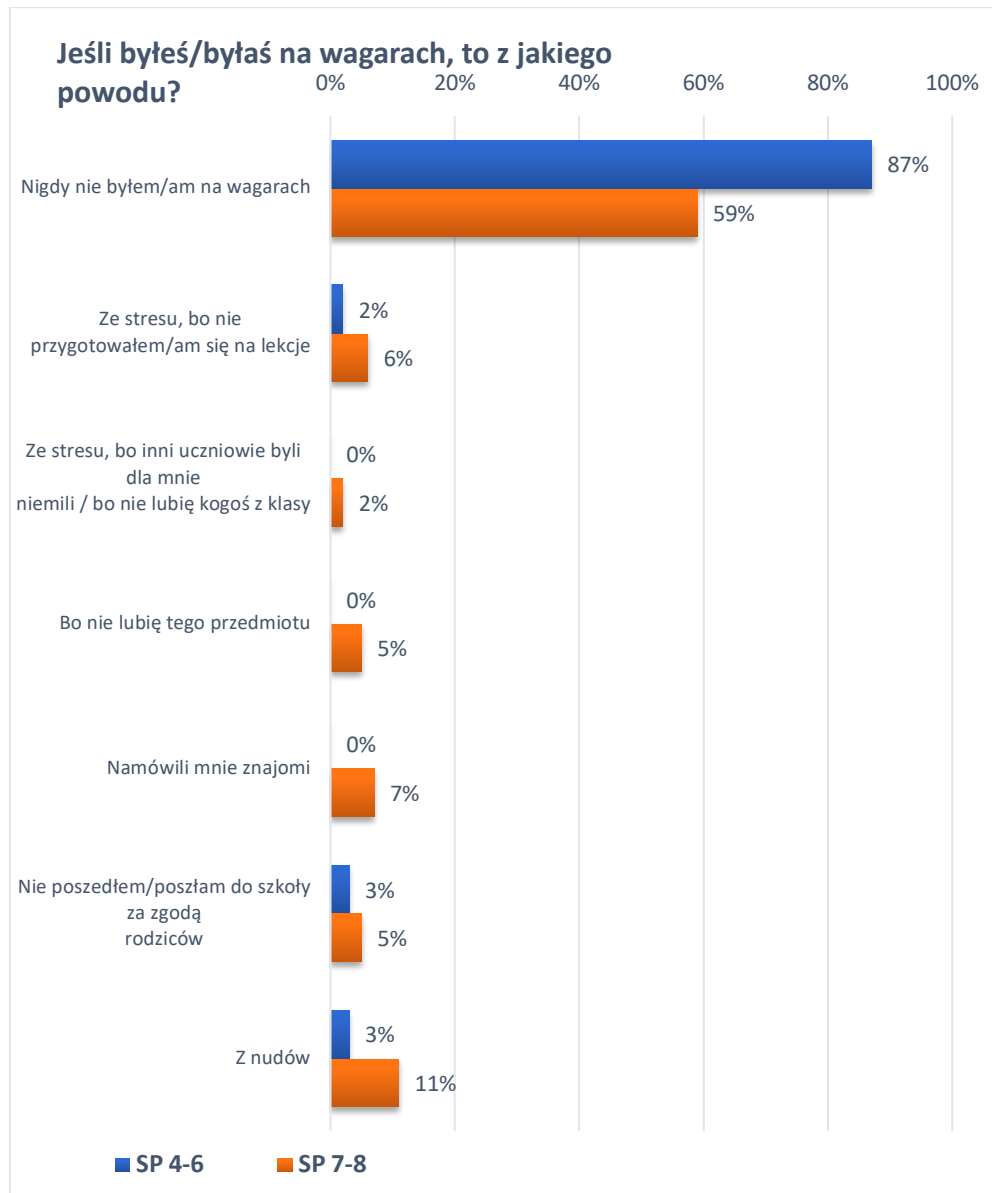
⁸ Zsumowane wyniki odpowiedzi: *bardzo dobrze, lubię swoją klasę i raczej dobrze.*

Wyniki prezentujące odpowiedzi uczniów na temat wagarowania, wydają się odzwierciedlać tendencje związane z wiekiem rozwojowym. **Większość uczniów młodszych klas deklaruje, że nigdy nie byli na wagarach (SP 4-6: 87%). W klasach 7-8 natomiast, już 20% uczniów przyznało się do jednorazowych wagarów, natomiast aż 4% uczniów SP 7-8 przyznaje, że wagarowało wiele razy.**

Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić⁹. **Uczniowie klas 4-6** najczęściej wskazywali na: nudę oraz przyzwolenie rodziców. **Uczniowie klas 7-8** najczęściej wskazywali na: nudę, namowę znajomych oraz stres.

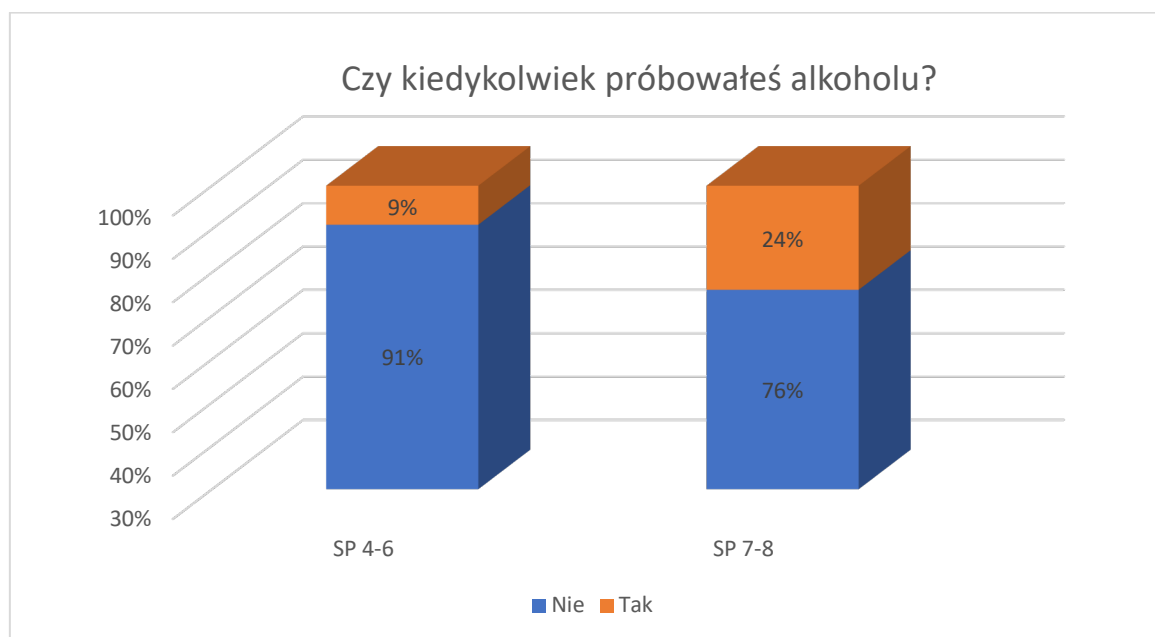

⁹ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

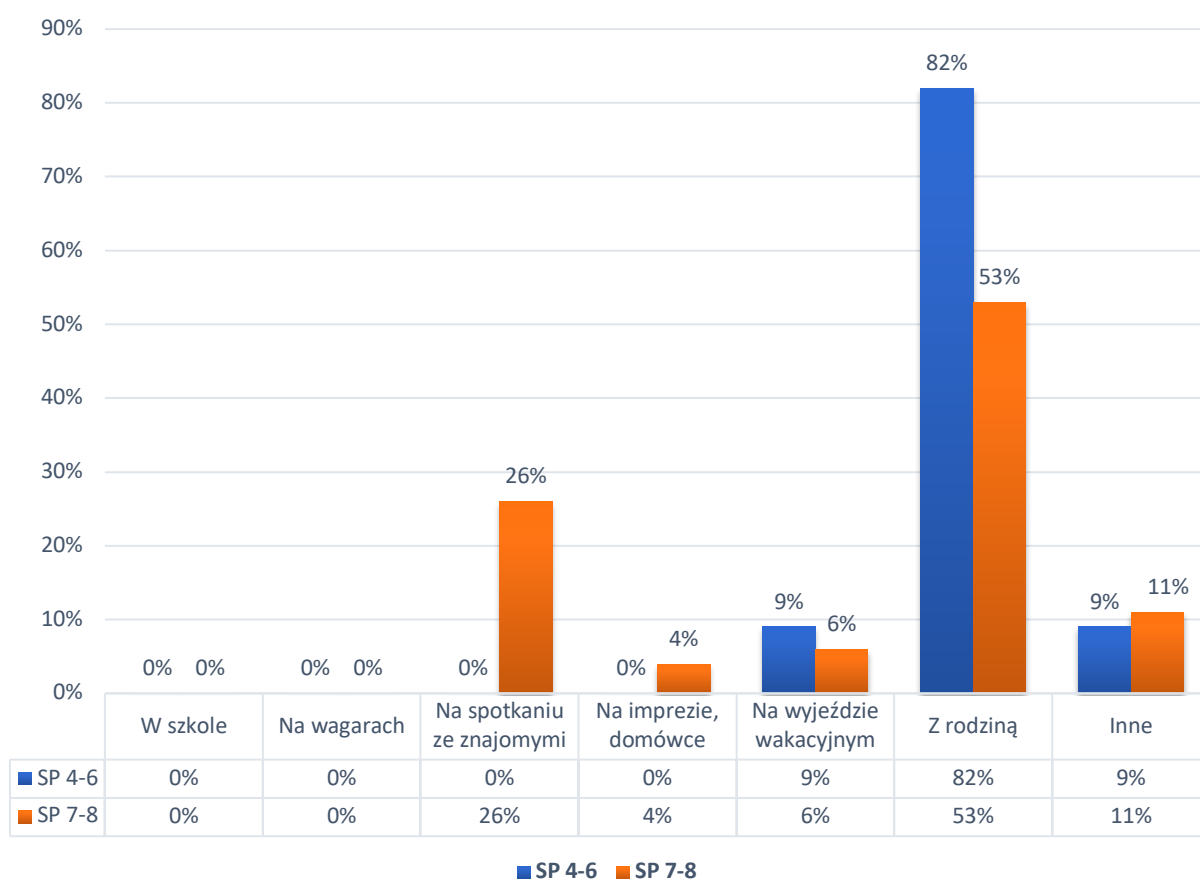
Inicjację alkoholową ma za sobą 9% uczniów klas 4-6 oraz 24% uczniów klas 7-8 szkół miasta Drawsko Pomorskie.

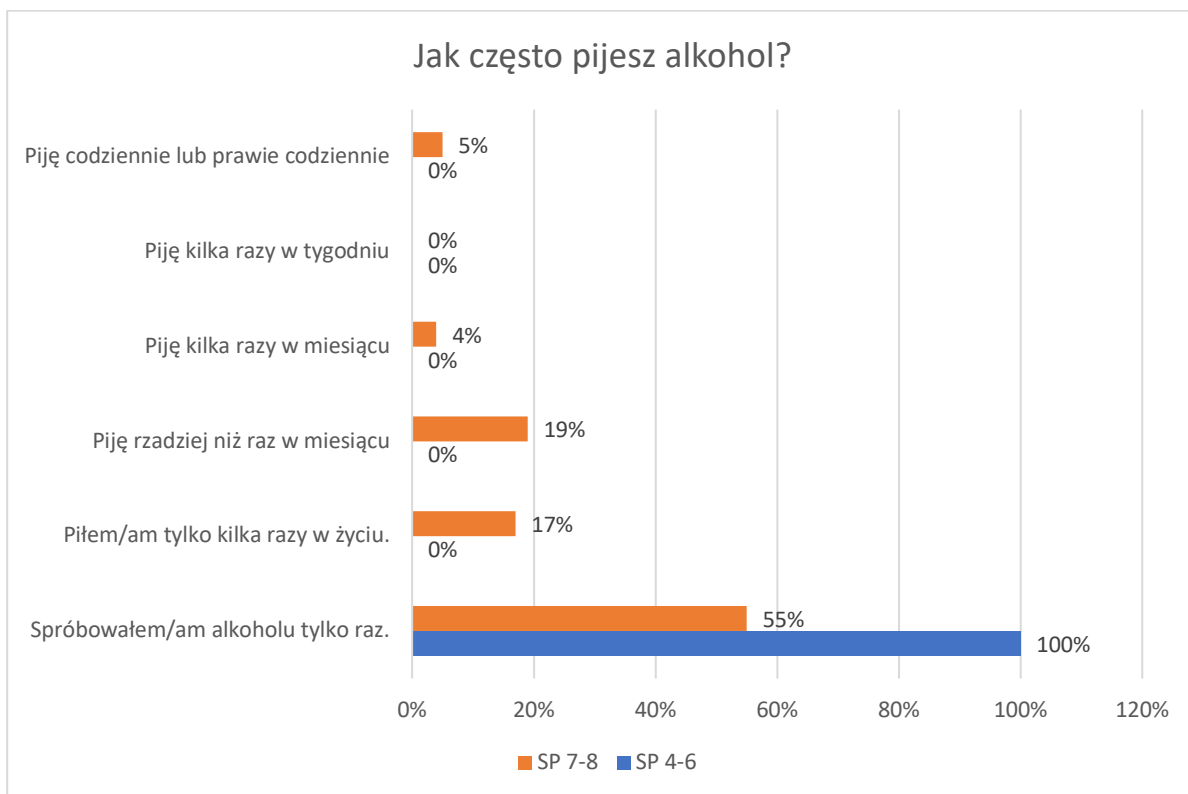
Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej uczniów jest **spotkanie z rodziną** (SP 4-6 – 82%, SP 7-8 - 53%), spotkanie ze znajomymi (SP 7-8 - 26%) oraz wyjazd wakacyjny (SP 4-6 – 6%).

Powyższe wyniki wydają się potwierdzać prawidłowość związaną z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

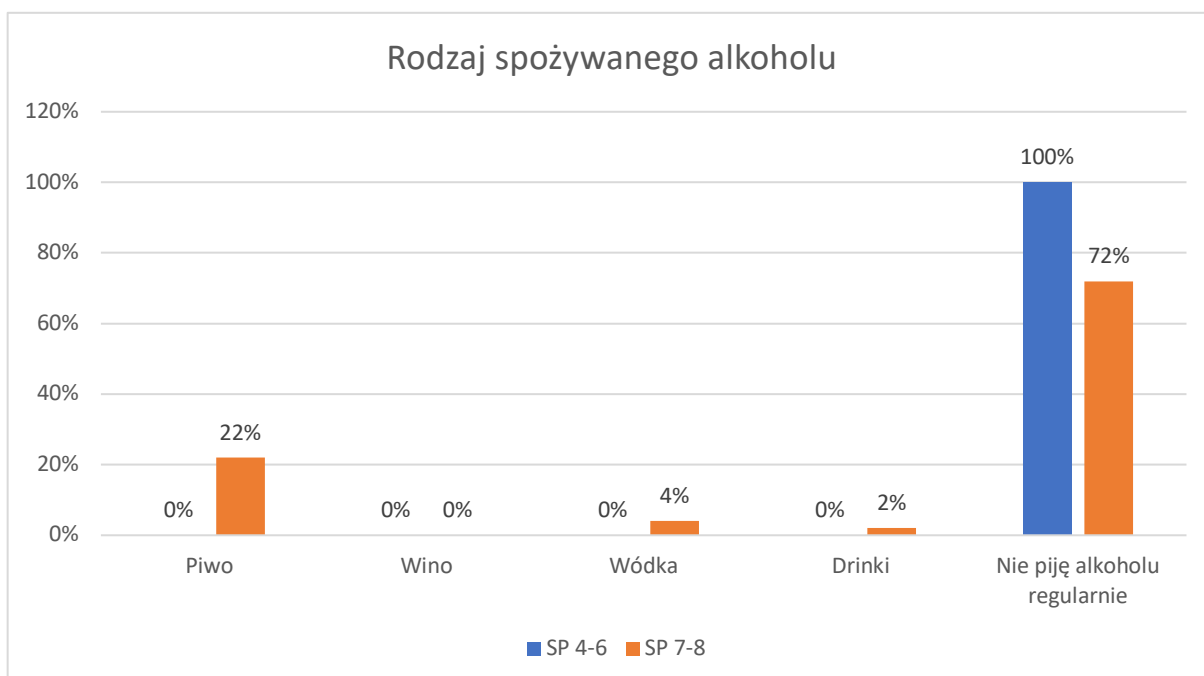
Okoliczności inicjacji alkoholowej

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, **jak często młodzi ludzie, którzy mają za sobą inicjację alkoholową sięgają alkohol.** 100% najmłodszych uczniów wskazało, że mieli jednorazowy kontakt z alkoholem. Wraz z wiekiem ta tendencja się zmienia: SP 7-8 (55%). Wśród uczniów klas SP 7-8 pojawiały się również kategorie odpowiedzi, które odnosiły się do picia kilka razy w życiu (17%) **oraz spożywania alkoholu rzadziej niż raz w miesiącu (19%).** Warte jest uwagi, iż 5% ankietowanych starszych uczniów wskazało na codzienne picie alkoholu.

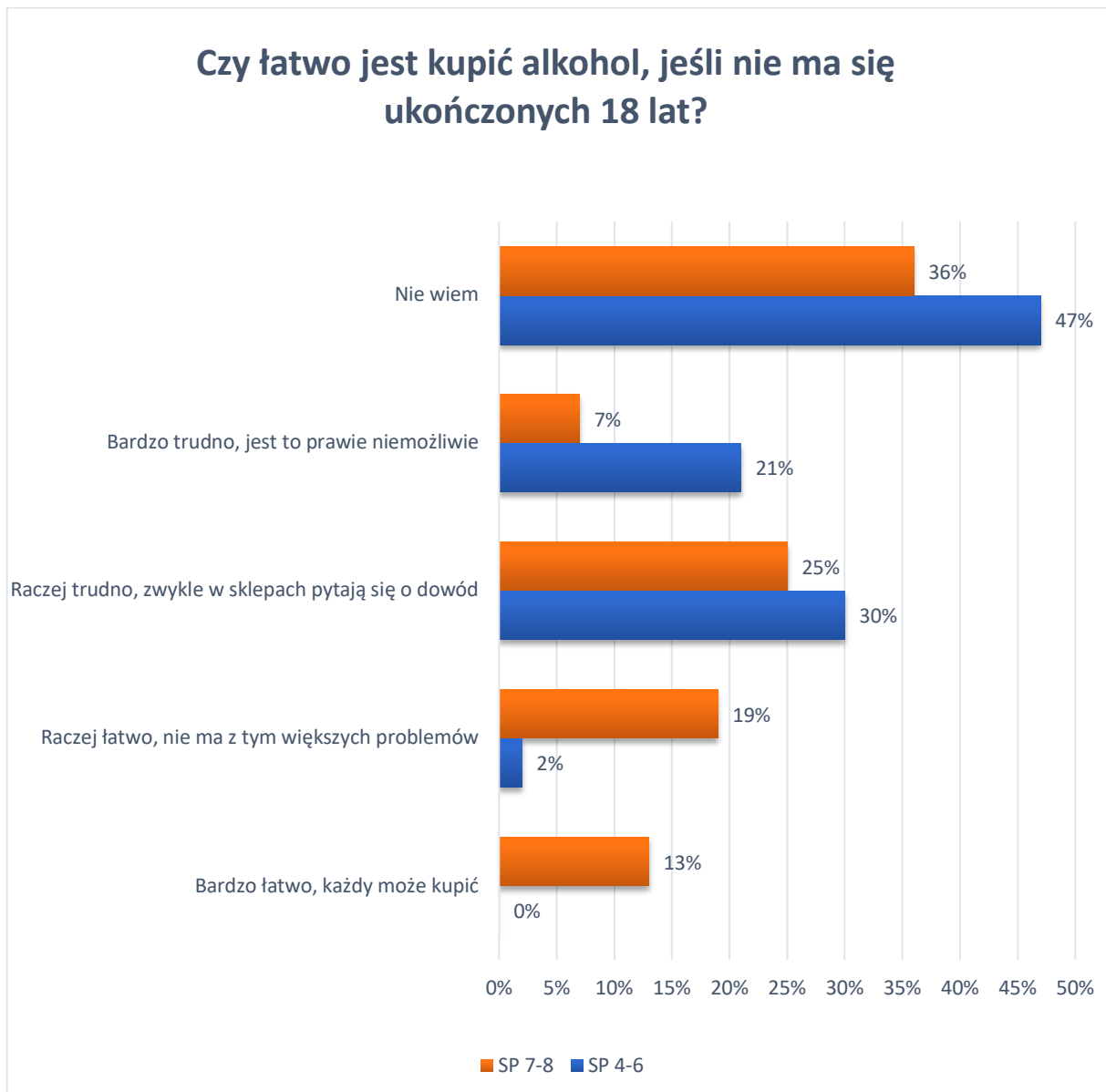

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie generalnie **najczęściej sięgają po piwo** (SP 7-8: 22%).

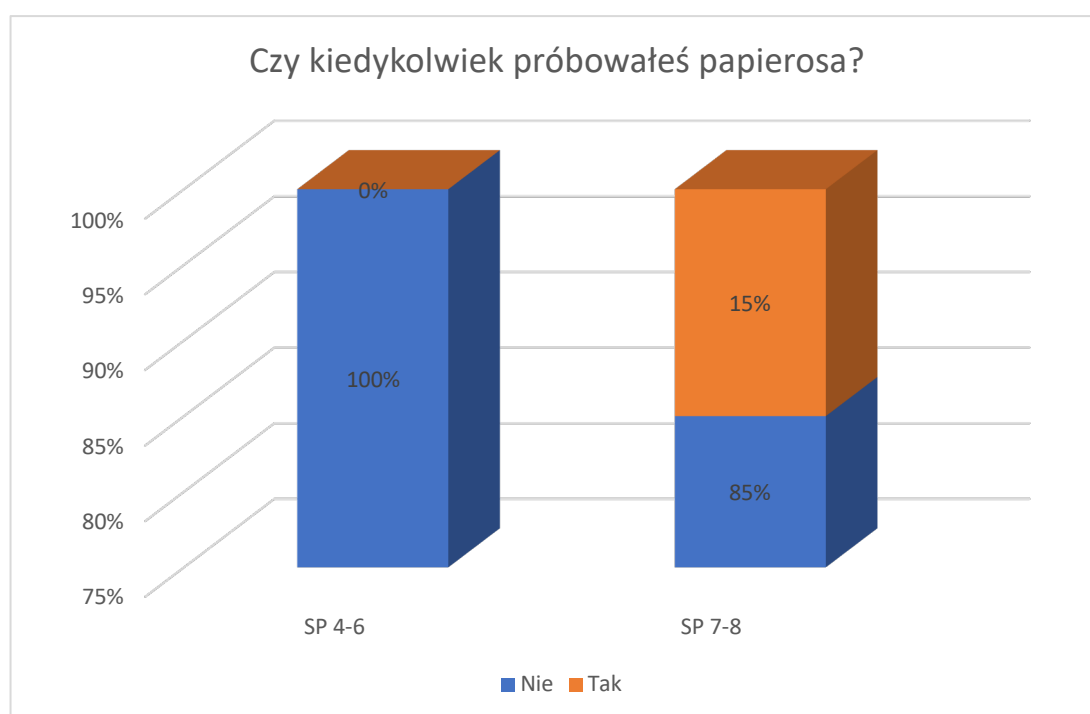
Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej**

wyniki wskazują, że 47% uczniów klas SP 4-6 oraz 36% uczniów klas SP 7-8 nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu. Z kolei łącznie 32% najstarszych uczniów wskazuje, że jest przeciwnie, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

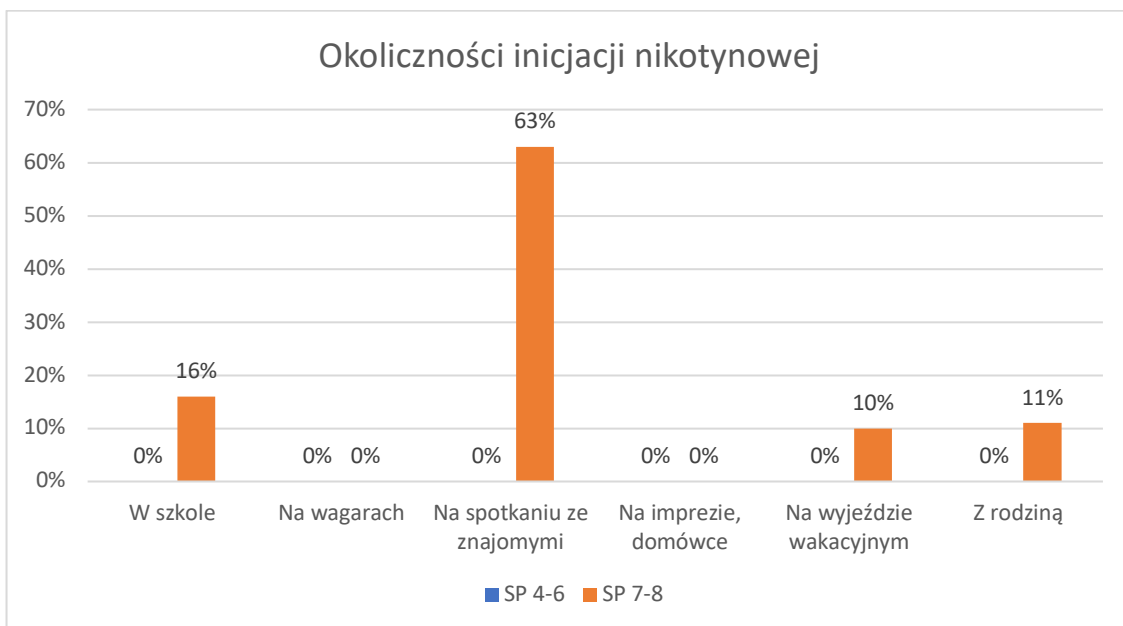

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

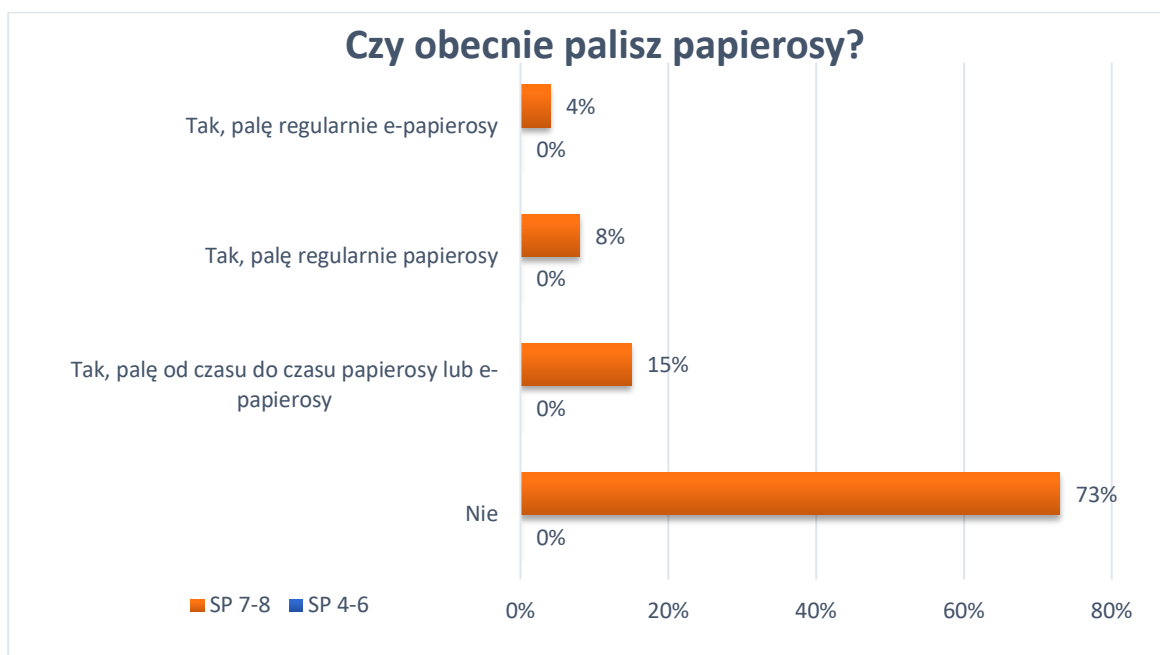
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów z miasta Drawsko Pomorskie, czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 15% uczniów klas SP 7-8. Natomiast najmłodszy zadeklarowali, że nigdy nie próbowali palenia nikotyny.**

Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było **spotkanie ze znajomymi** (SP 7-8 – 63%) oraz **w szkole** (SP 7-8 – 16%).

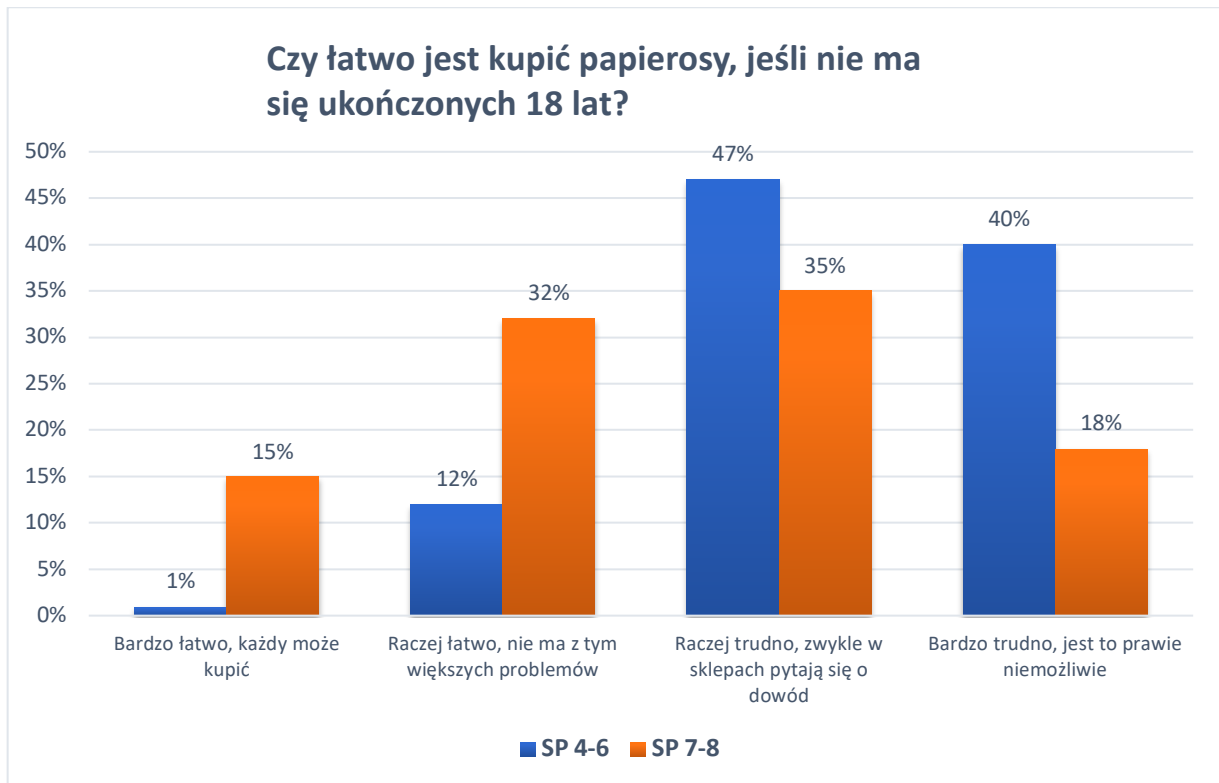

73% uczniów miasta Drawsko Pomorskie, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, nie pali aktualnie papierosów. Natomiast, 12% ankietowanych uczniów deklaruje regularne palenie papierosów i e-papierosów.

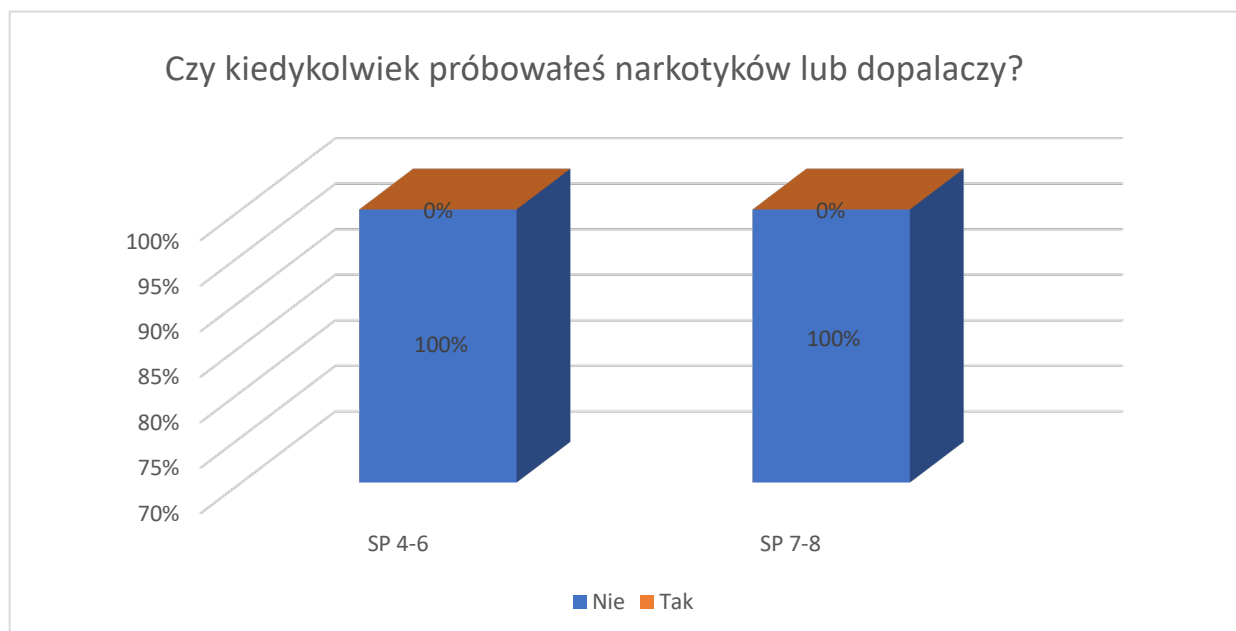
W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Większość uczniów szkół podstawowych uważa, że jest to trudne bądź niemożliwe (SP 4-6 - 87%, SP 7-8 - 53%).** Jednak

starsi uczniowie mają w tym względzie bardziej zróżnicowane poglądy – dla 47% z nich zakup papierosów nie stanowiłby trudności.

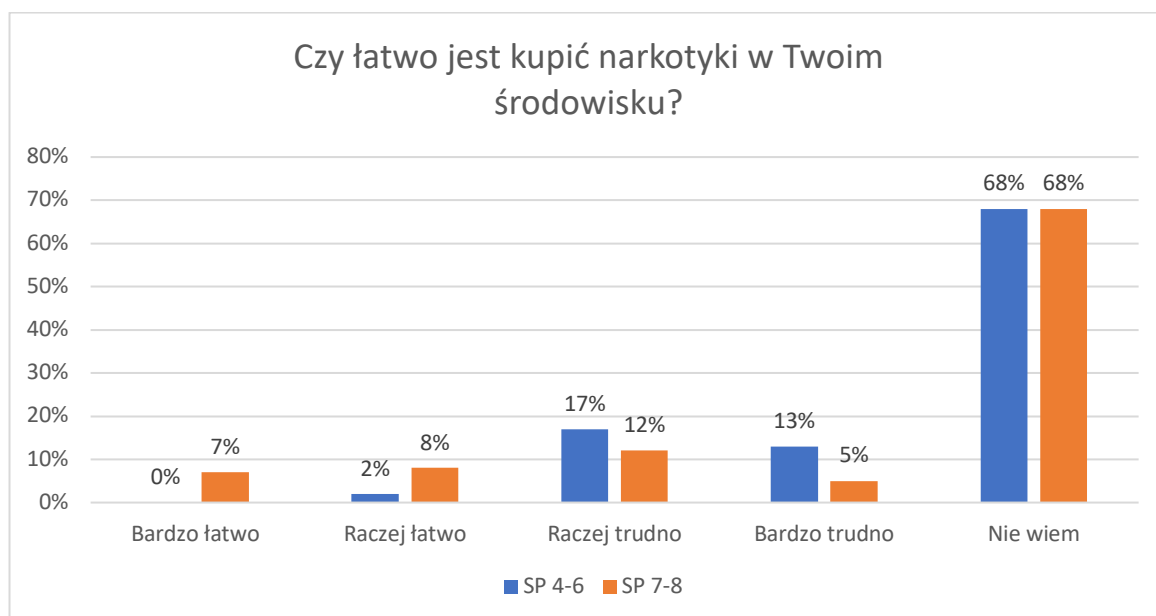

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Wyniki badań wskazują, że uczniowie miasta Drawsko Pomorskie nie przejawiają problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy.

Poniższy wykres przedstawia subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana** większość uczniów nie wie, czy kupno narkotyków jest łatwe czy trudne, co pozwala wnioskować, że nigdy nie podejmowali próby takiego zakupu.

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 4-6

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zga- dzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	16%	41%	20%	23%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	6%	25%	32%	37%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	66%	20%	4%	10%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	3%	0%	15%	82%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	8%	8%	24%	60%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	5%	20%	34%	41%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	3%	2%	16%	79%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	67%	18%	5%	10%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	10%	7%	28%	55%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	2%	9%	30%	59%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 7-8

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	20%	44%	19%	17%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	15%	30%	29%	26%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	53%	27%	10%	10%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	6%	8%	26%	60%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	7%	6%	34%	53%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	4%	16%	29%	51%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	4%	5%	20%	71%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	70%	17%	4%	9%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	6%	9%	35%	50%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	9%	16%	38%	37%

PRZEMOC W SZKOLE

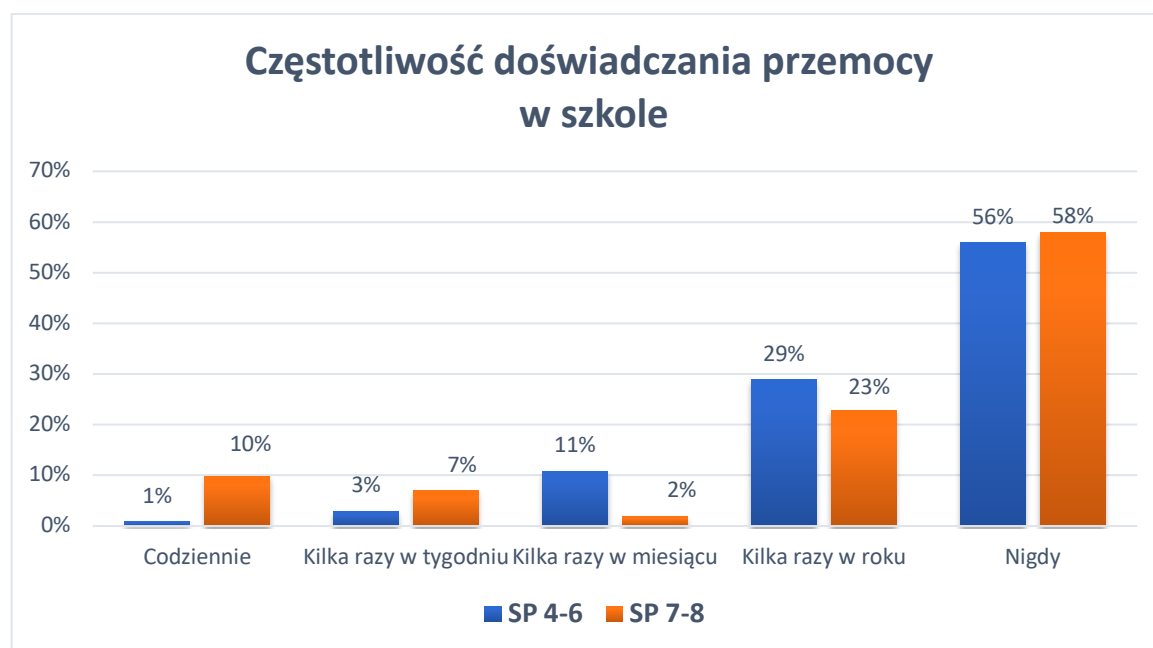
Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w mieście Drawsko Pomorskie pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

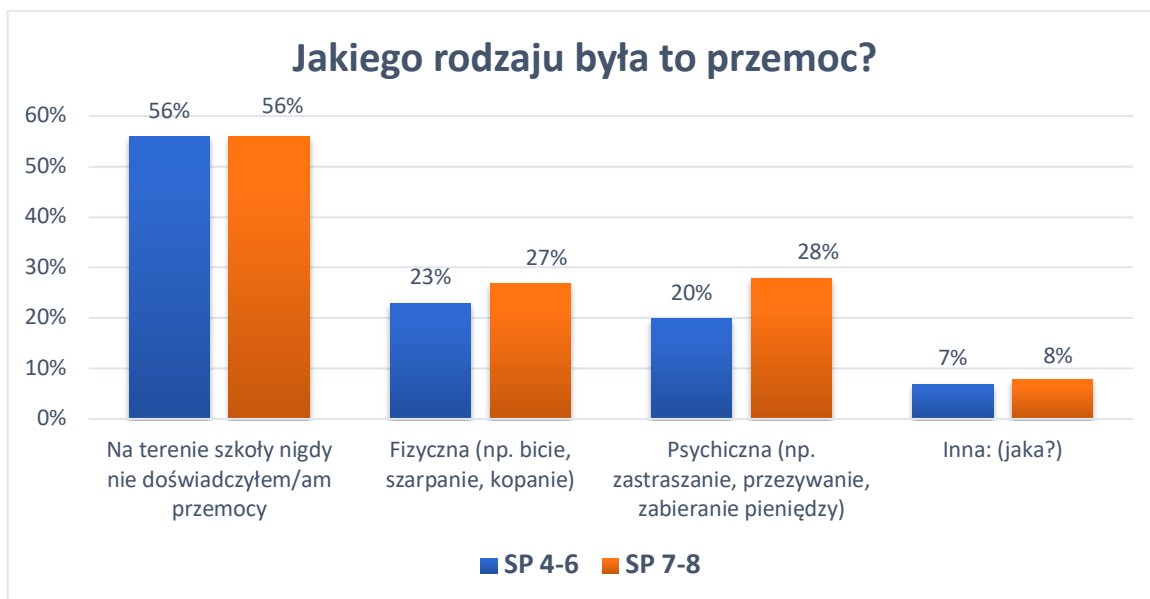
W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

Spora część uczniów deklaruje, że nie są ofiarami przemocy doświadczanej ze strony innych uczniów (SP 4-6 – 56%; SP 7-8 – 58%).

Należy również zwrócić uwagę za fakt, że we wszystkich badanych grupach uczniów pojawiły się deklaracje mówiące o doświadczaniu przemocy fizycznej w szkole kilka razy w tygodniu, miesiącu, **a nawet codziennie (SP 4-6 – 1%; SP 7-8 – 10%).**

Starsi i młodsi uczniowie w podobnym stopniu doświadczają przemocy fizycznej (SP 4-6 – 23%, SP 7-8 - 27%) co przemocy psychicznej (SP 4-6 – 18%, SP 7-8 - 28%).

UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

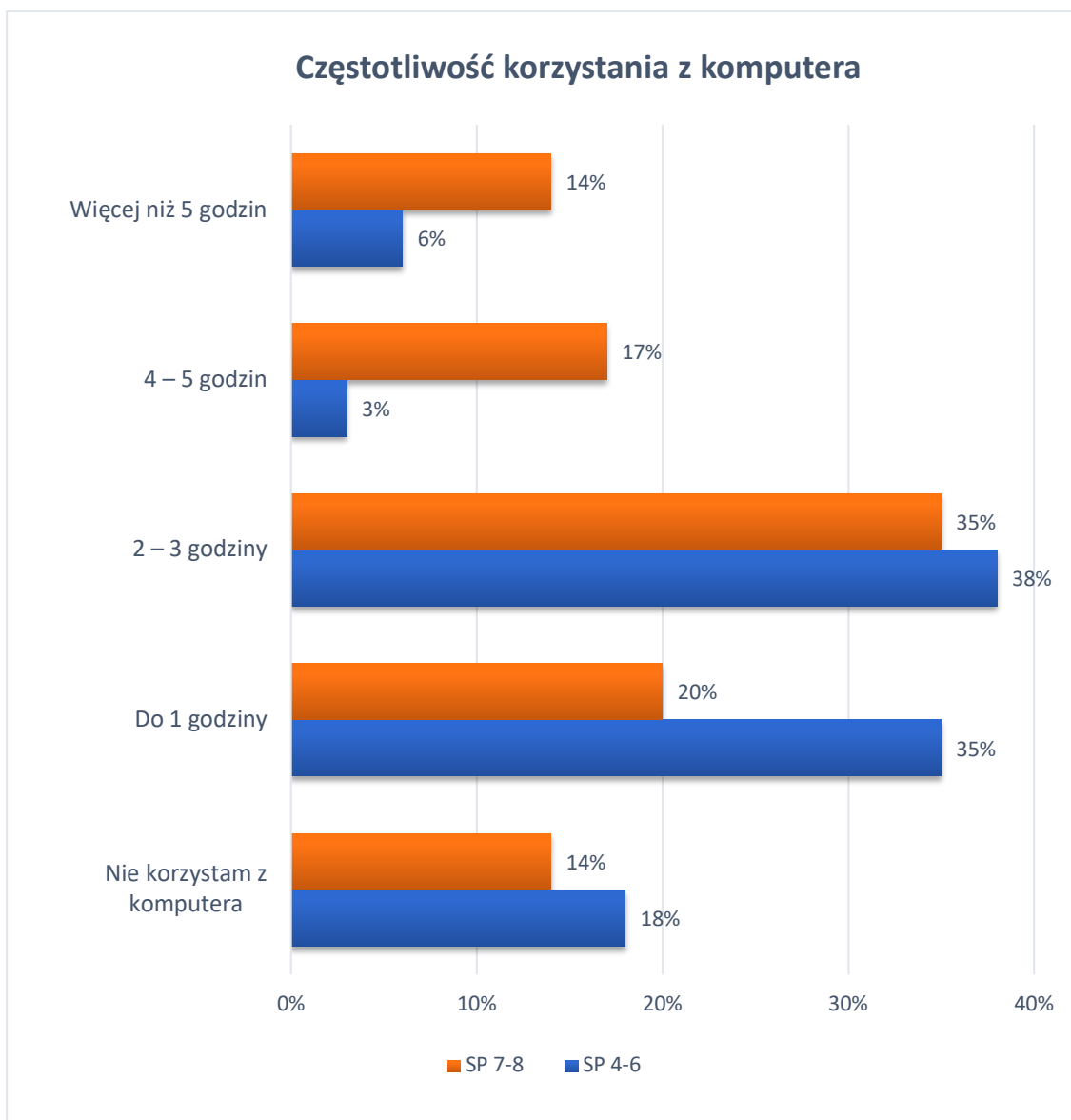
Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym.

Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)¹⁰.

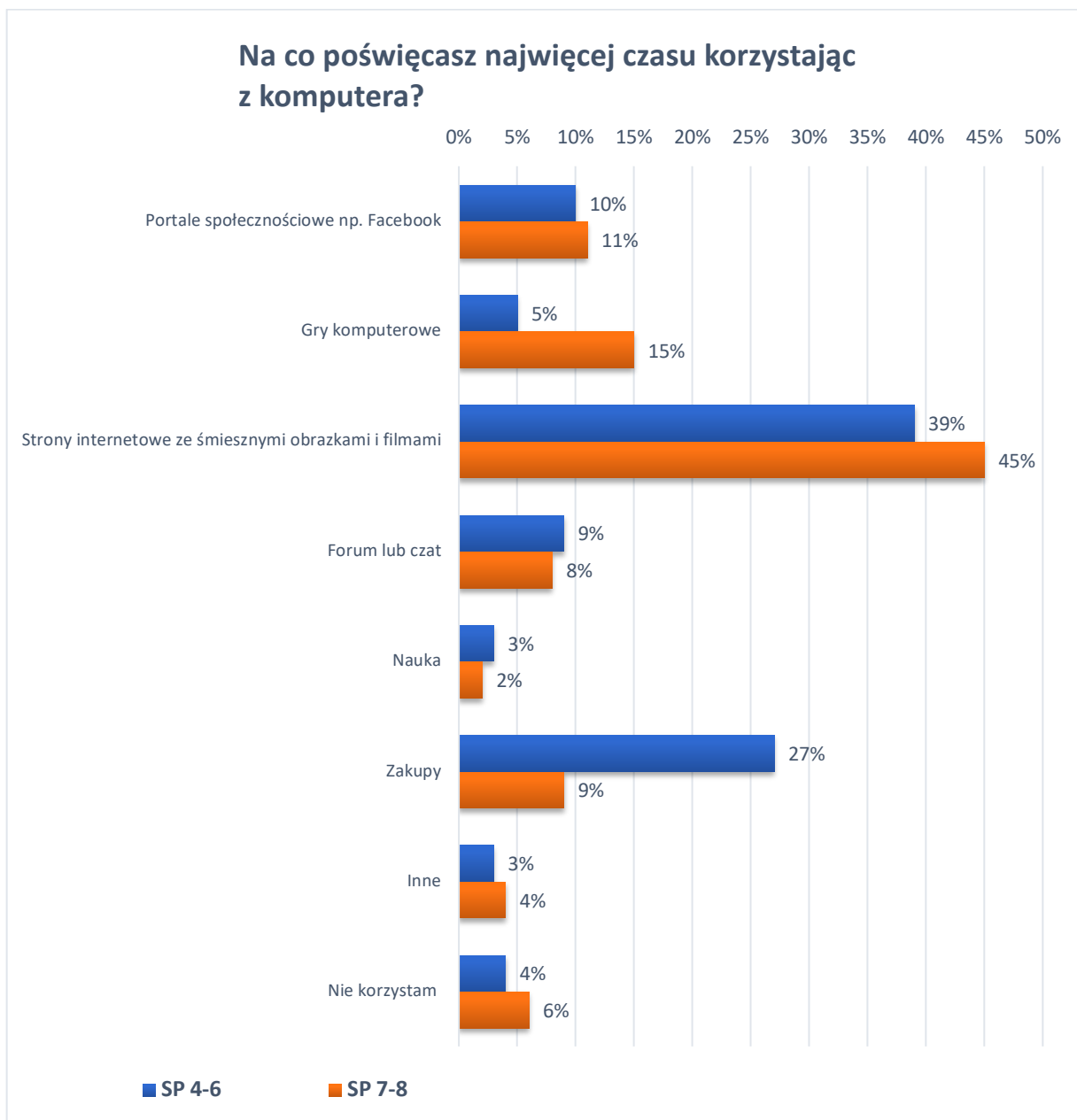
Wraz z wiekiem wzrasta liczba godzin dziennie przeznaczonych na korzystanie z komputera. Większość uczniów spędza przed komputerem czas od 2 do 3 godzin dziennie (SP 4-6 - 38%; SP 7-8 - 35%). Co ważne, 18% starszych klas oraz 14% młod-

¹⁰ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

szych deklaruje, że w ogóle nie korzysta z komputera. Odsetek uczniów spędzających przy komputerze więcej niż 5 godzin jest wyraźnie zauważalny (SP 4-6 – 6%; SP 7-8 – 14%).

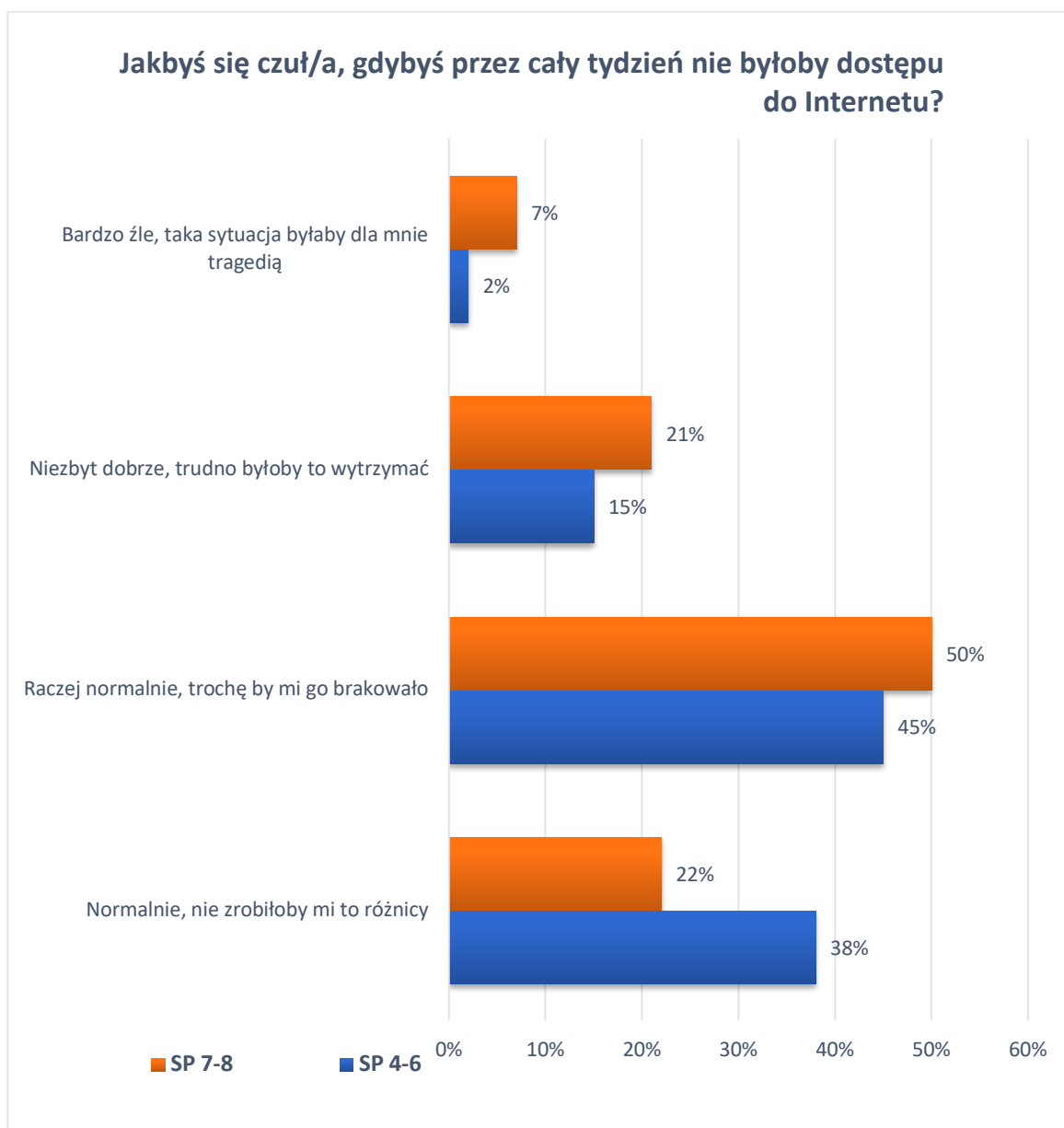

Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. **Najbardziej popularnymi formami okazują się być strony internetowe z tzw. memami** (SP 4-6 – 39%; SP 7-8 - 45%).

Łącznie 83% uczniów klas 4-6 szkoły podstawowej oraz 72% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki.

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajęń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

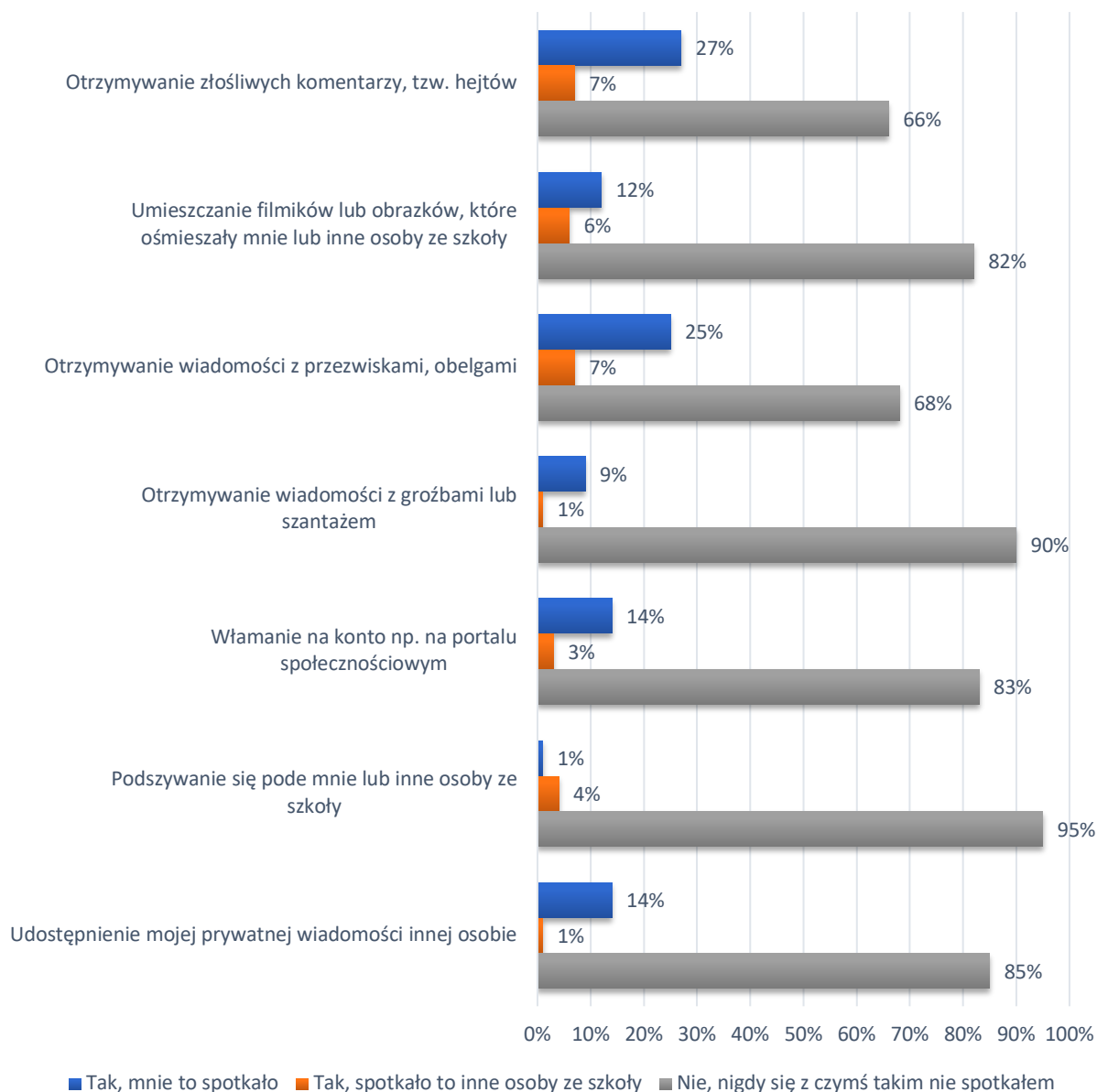
Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom w mieście Drawsko Pomorskie nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

27% uczniów SP 4-6 oraz 41% uczniów klas SP 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę.

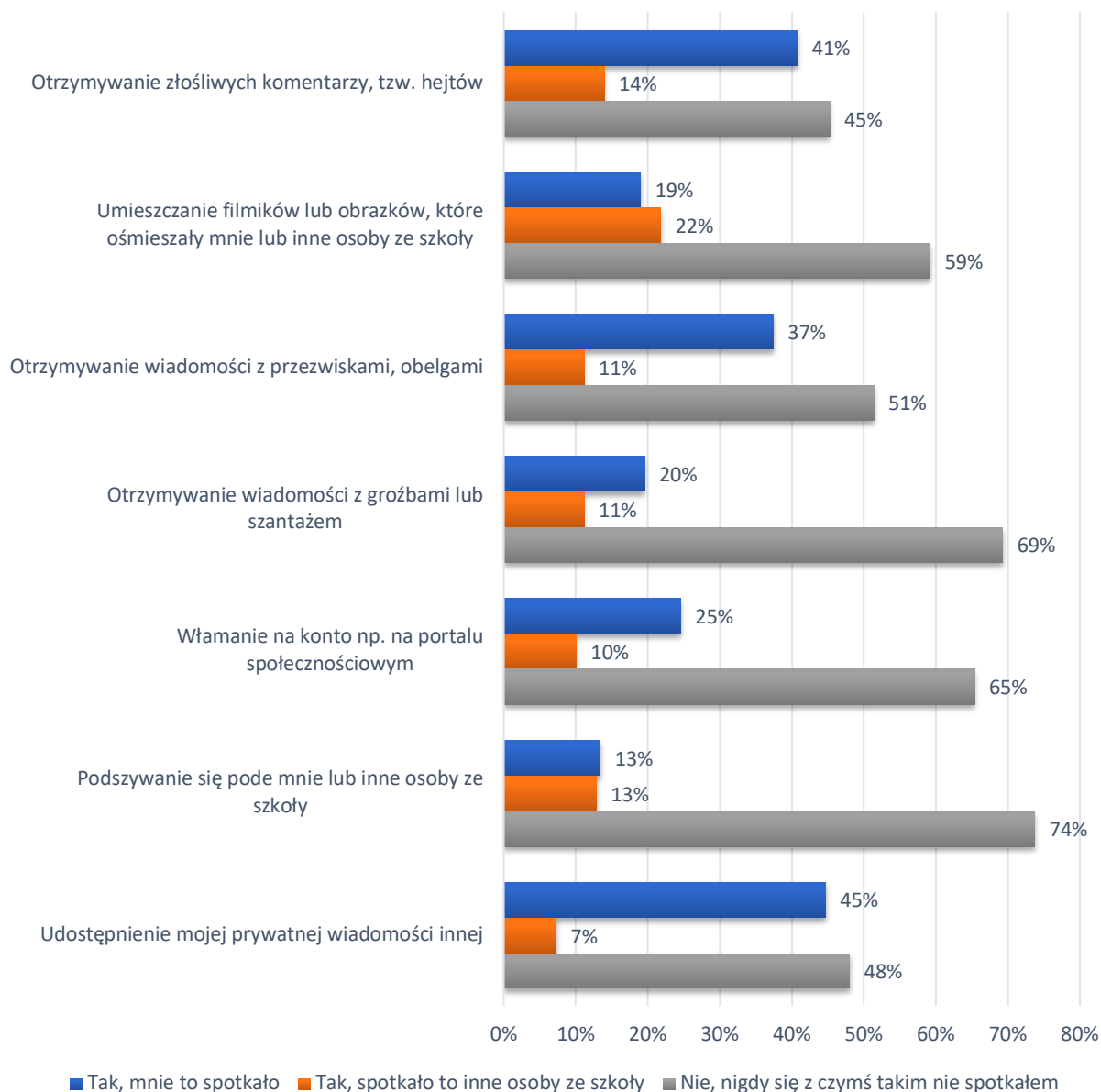
Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości. **Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami** (SP 4-6 – 25%; SP 7-8- 37%).

Powyższe wyniki wskazują na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

Styczeń z cyberprzemocą: SP 4-6

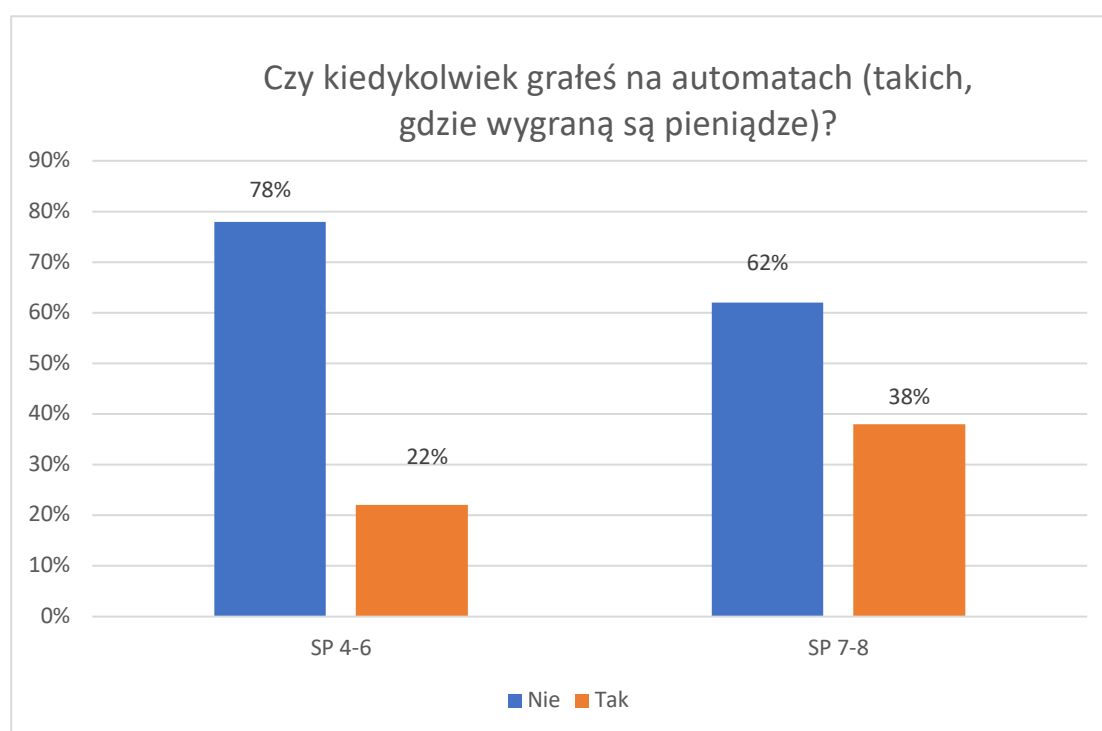
Styczność z cyberprzemocą: SP 7-8

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹¹. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹². Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹³.

Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród młodych mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie. **Większość uczniów nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP 4-6 - 78%; SP 7-8 - 62%).** Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach jest również zauważalny.

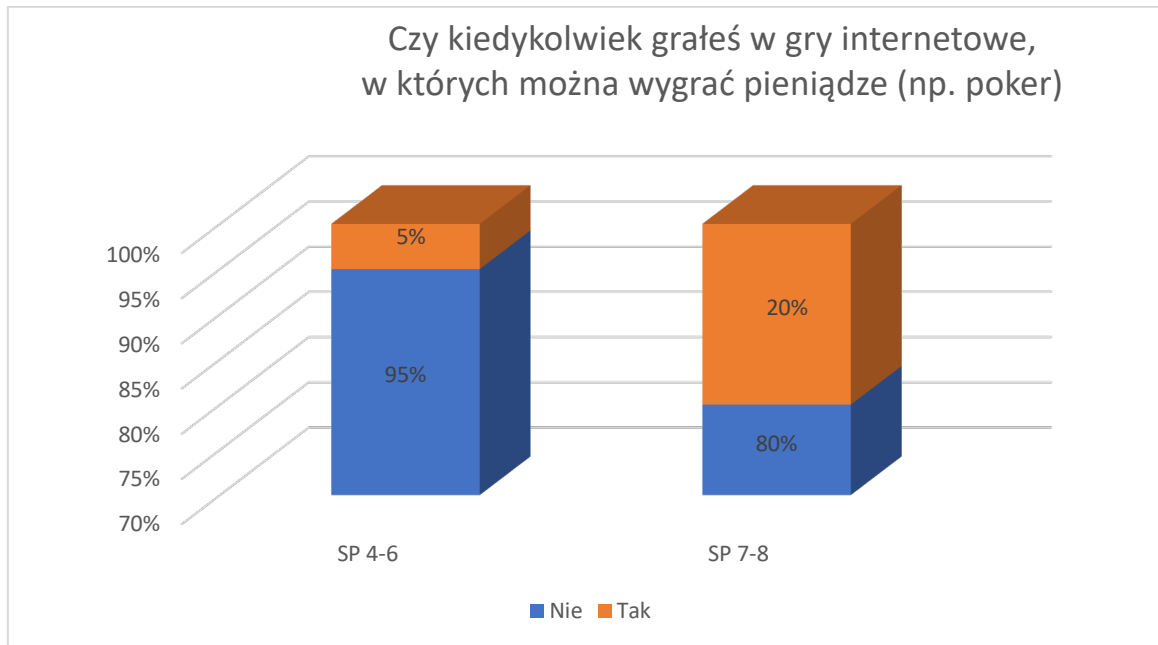

¹¹ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹² M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹³ M. Griffiths M., Gambling Addiction on the Internet, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” cieszą się mniejszą popularnością wśród dzieci i młodzieży z miasta Drawsko Pomorskie. 95% młodszych i 80% starszych uczniów szkoły podstawowej nie ma doświadczenia z taką formą rozrywki.

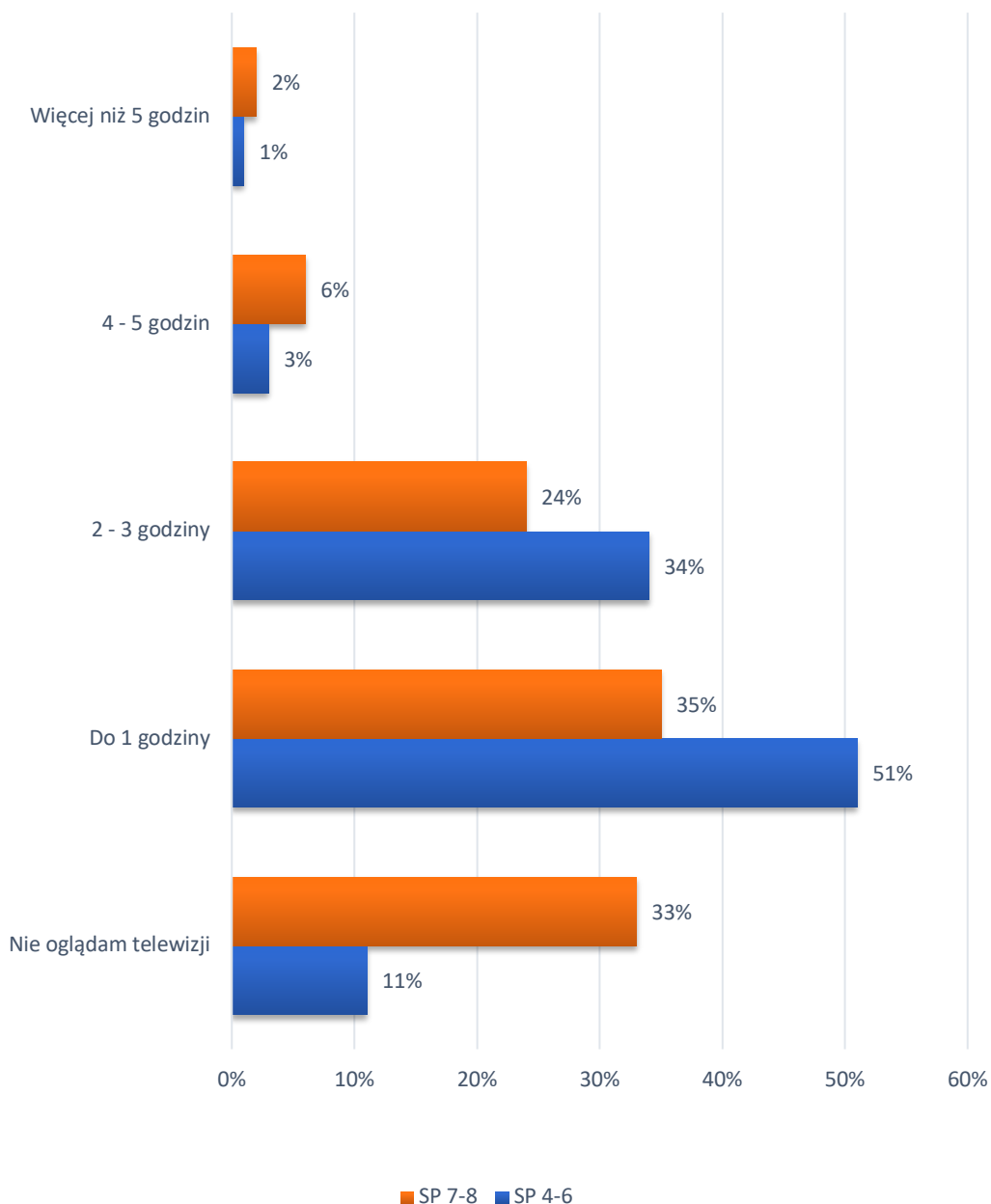
TELEWIZJA

We fragmencie opracowania „Telewizja a poziom agresji” przede wszystkim podano liczne przykłady programów telewizyjnych, skutkujące wzrostem poziomu niepokoju, a nawet agresji wśród dzieci i młodzieży. Wynika to stąd, że korzystając z nieskrępowanego dostępu do wielu kanałów, najmłodszy telewidz napotyka na duże trudności z odnalezieniem audycji o miłości, przyjaźni czy bezinteresowności. Z drugiej strony, z łatwością odnajduje programy ukazujące konflikty, bójkę, prostytutkę, rozwody, zdrady, molestowanie seksualne, gwałty, zabójstwa, szantaż itp. Przemoc i agresja są na porządku dziennym i to nie tylko w filmach skierowanych do dorosłych, ale co zatrważające – również do dzieci. Zwrócono uwagę także na złudny obraz piękna, lansowany przez telewizję. Młodzi telewidzowie za wszelką cenę często starają się upodobnić do postaci „ze szklanego ekranu”, co często wiąże się z konsumpcyjnym stylem życia.¹⁴

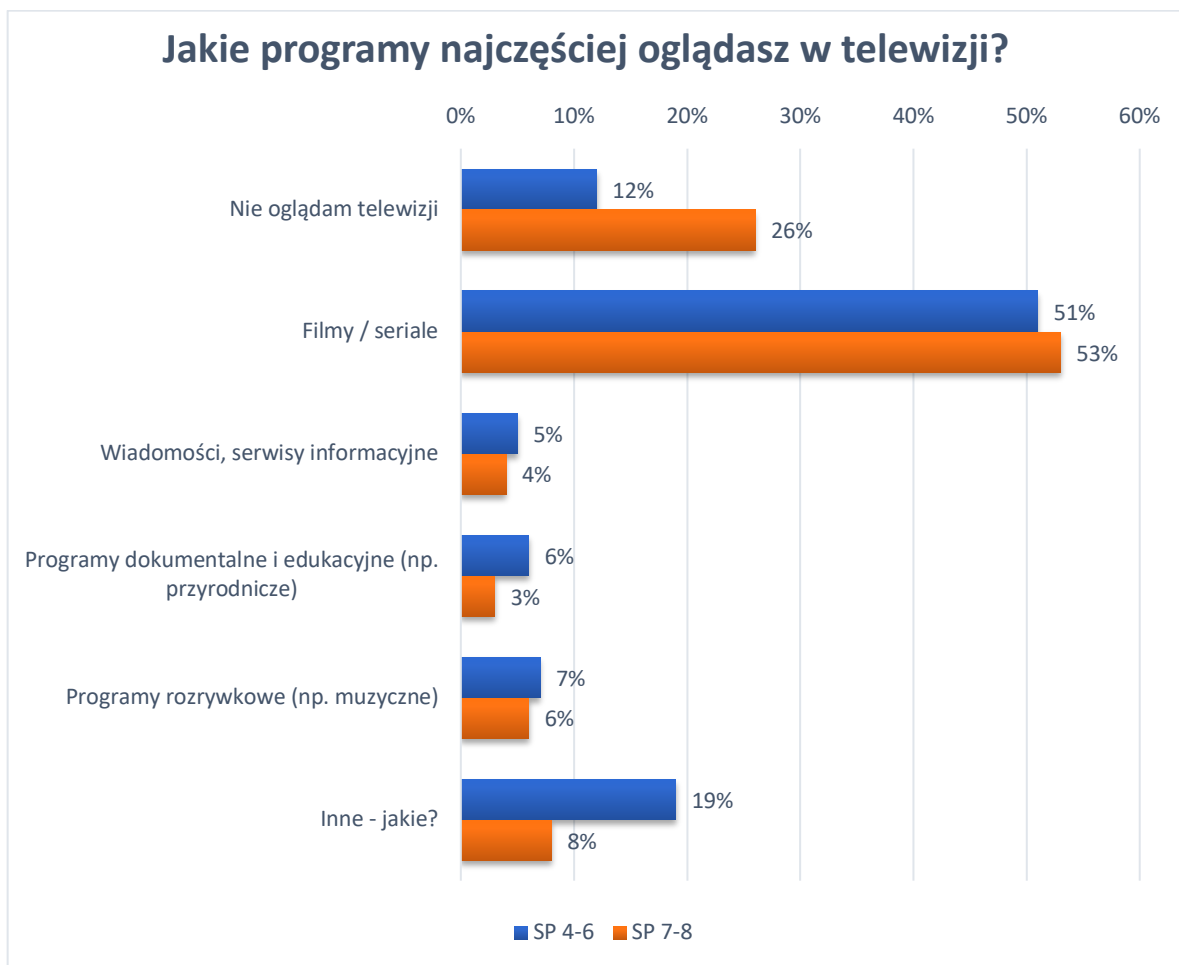
Zapytaliśmy anektowanych uczniów, ile czasu spędzają przed telewizorem. Uczniowie deklarowali najczęściej poniżej 1 godziny (SP 4-6 – 51%; SP 7-8 – 35%) oraz 2-3 godziny godzinny dziennie (SP 4-6 – 34%; SP 7-8 – 24%) lub w ogóle (SP 4-6 – 11%; SP 7-8 – 33%). **Niepokojący jest fakt, iż łącznie 4% uczniów młodszych oraz 7% uczniów klas 7-8 deklaruje, że spędza na oglądaniu telewizji więcej niż 4 godziny dziennie.**

¹⁴ Rola telewizji w kształtowaniu zachowań zdrowotnych dzieci i młodzieży. Cz. III. Zachowania antyzdrowotne, Hygeia Public Health 2011, źródło: <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2011/hyg-2011-2-235.pdf> (dostęp: 6.10.2020)

Częstotliwość korzystania z telewizora

Zapytaliśmy uczniów, również o to jakie programy najczęściej oglądają. Najbardziej popularnymi programami w telewizji są filmy i seriale (SP 4-6 – 51%; SP 7-8 – 53%).

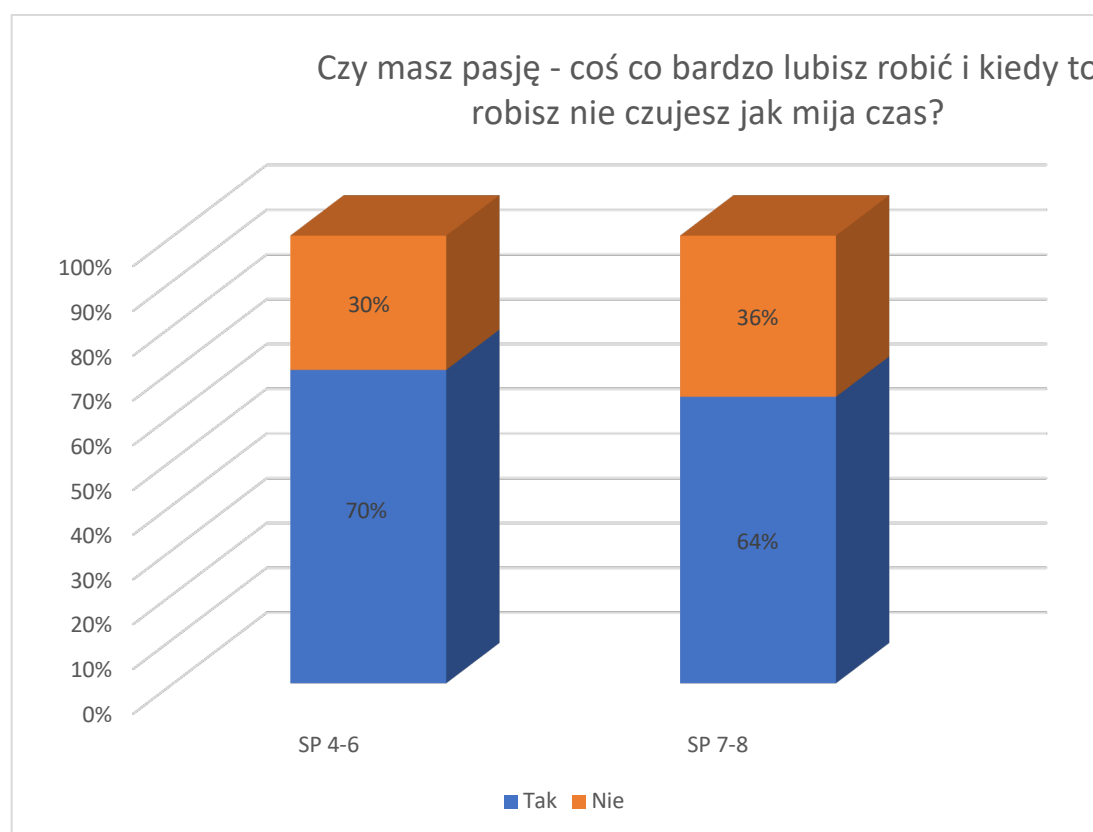
CZAS WOLNY

Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznaczają wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobnie jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nicnierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi

preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.¹⁵

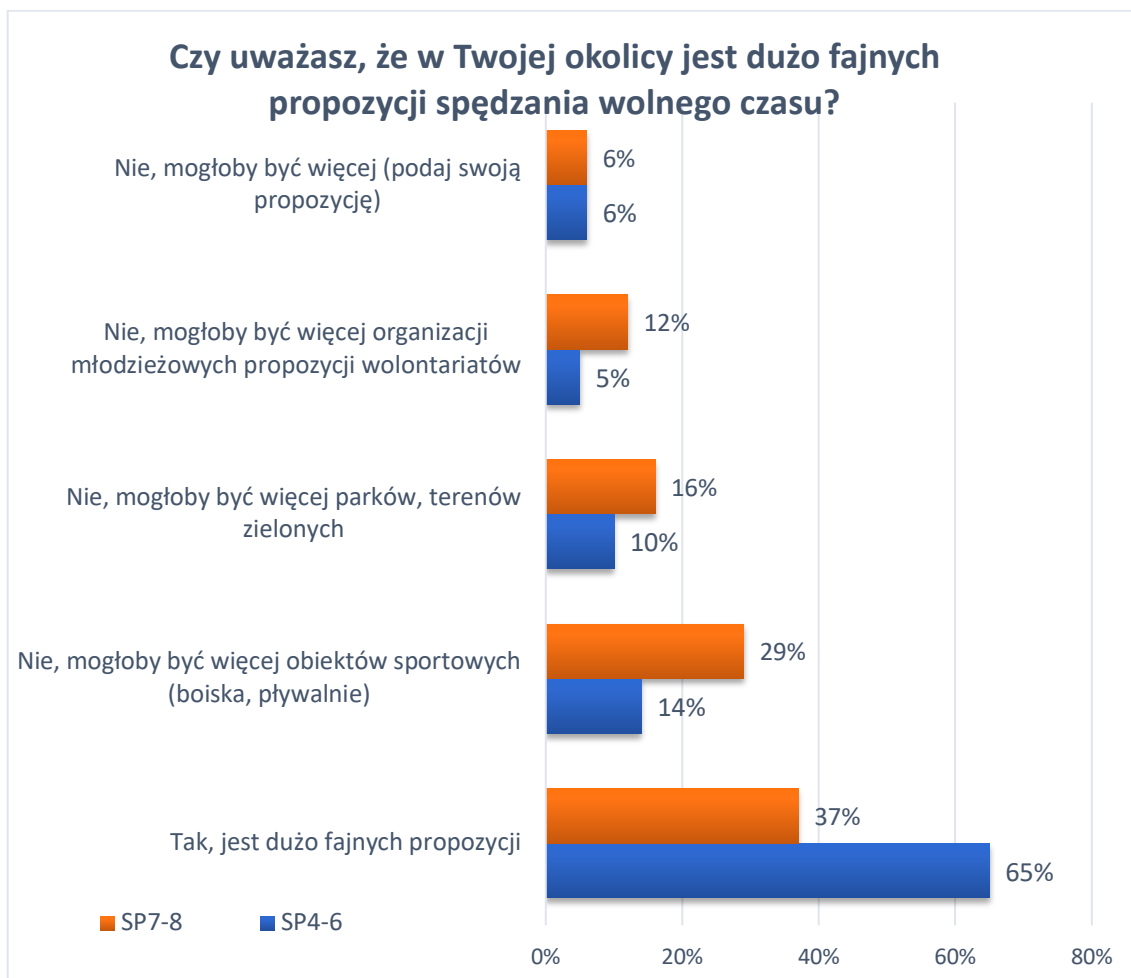
Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

W pytaniu czy uczniowie mają pasję 70% SP 4-6 oraz 64% SP 7-8 udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Uczniowie w obu grupach wiekowych w tym pytaniu wskazywali na aktywności: m.in. sport (np. jazda konna, piłka nożna, rower, rolki), informatyka, śpiewanie, rysowanie oraz czytanie.

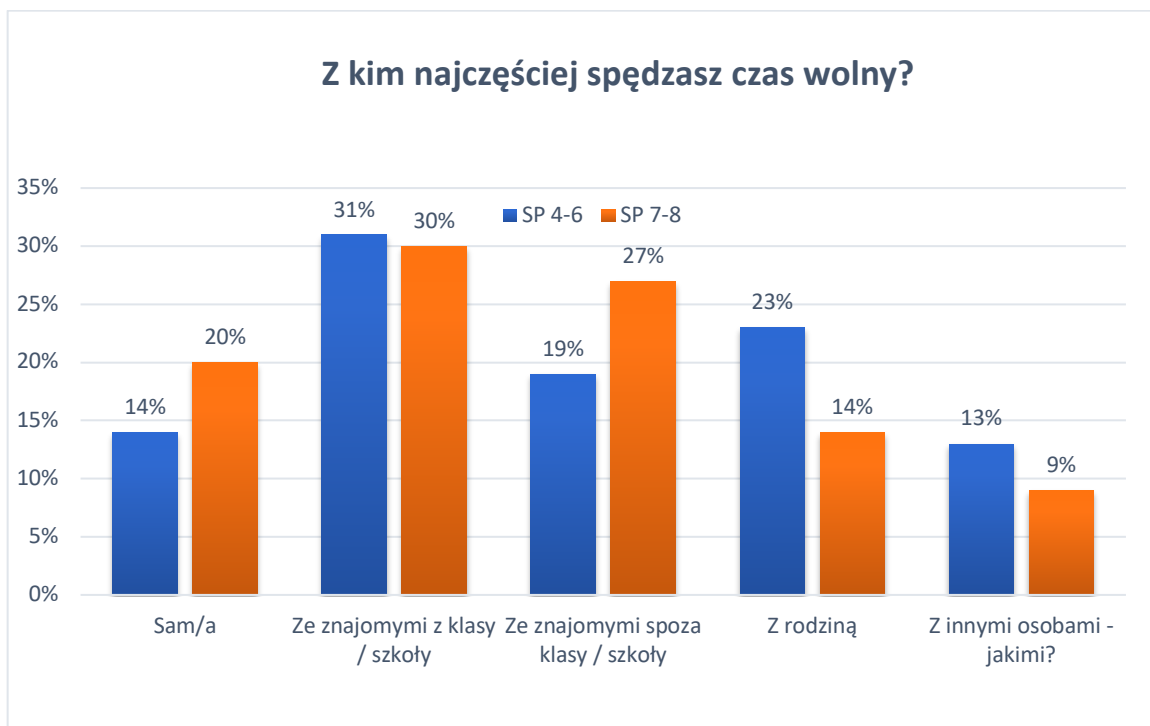
Uczniowie uważają również, że w okolicy jest wiele propozycji spędzania wolnego czasu, jednakże mogłoby pojawić się więcej obiektów sportowych (SP 4-6 – 14%; SP 7-8 – 29%).

¹⁵ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

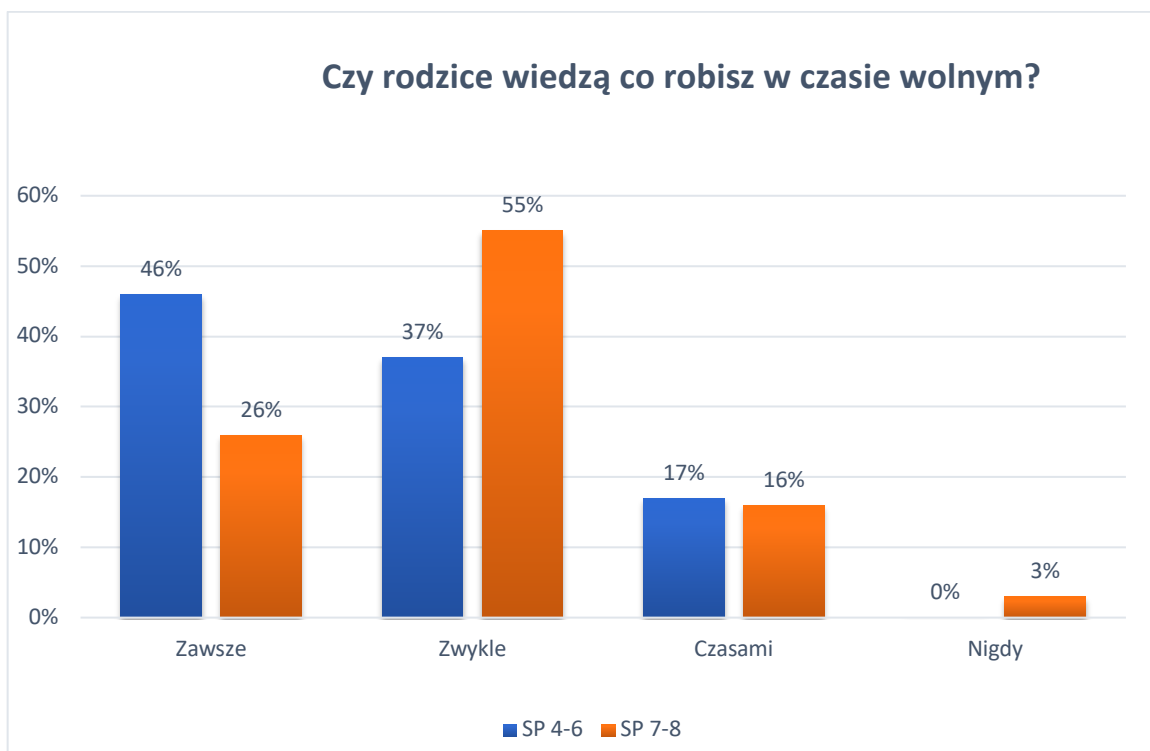

Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina, a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacerowanie i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

Młodszy uczniowie najczęściej czasu spędzają ze znajomymi z klasy (SP 4-6 – 30%; SP 7-8 – 30%).

Na koniec zapytaliśmy, czy według nich rodzice wiedzą, co ich dzieci robią w czasie wolnym. Dokładne odpowiedzi zaprezentowano poniżej.

PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy Miasta Drawsko Pomorskie

- Do najpoważniejszych problemów społecznych w opinii mieszkańców należą: **zanieczyszczenie powietrza oraz bezrobocie**.
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu wydawałoby się, że mieszkańcy miasta Drawsko Pomorskie odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o **średnim poziomie ryzyka** - mieszkańcy miasta piją regularnie, jednorazowo spożywając stosunkowo nieduże ilości alkoholu. **Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcji (35%) oraz 3-4 porcje alkoholu (30%). 9% badanych przyznało, że nie pije w ogóle.**
- Wydaje się wskazane przeprowadzenie wśród mieszkańców miasta Drawsko Pomorskie kampanii informacyjnej, mającej na celu zwrócenie uwagi na negatywne skutki palenia papierosów (**60% przyznaje się do regularnego palenia**) oraz spożywania alkoholu na organizm człowieka oraz konsekwencje społeczne związane z jego nadmiernym i regularnym spożywaniem. **Warto przy tej okazji szeroko poinformować mieszkańców o miejscach, gdzie osoba uzależniona od alkoholu może uzyskać pomoc – 99% ankietowanych tego nie wie.** Kształtowanie postaw mieszkańców powinno nie tylko wiązać się z oddziaływaniem na poziom ich wiedzy, ale także koncentrować się na dwóch pozostałych składnikach postaw, czyli przekonaniach oraz emocjach, które mają swoje odzwierciedlenie w motywacjach mieszkańców, sięgających po alkohol. Dlatego, należałoby wziąć pod uwagę możliwość zorganizowania szeregu darmowych spotkań otwartych, mających na celu kształtowanie umiejętności i kompetencji społecznych związanych z asertywnością, radzeniem sobie z negatywnymi emocjami czy identyfikacją podejmowanych przez siebie zachowań ryzykownych oraz źródeł ich występowania.
- Badani respondenci deklarują, że w swoim środowisku mają przypadki osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze. **48% ankietowanych zna co najmniej jedną osobę uzależnionych od tych substancji**). Podobnie sytuacja

kształtuje się w przypadku **uzależnienia od leków i stosowania ich jako środki odurzające**. 74% mieszkańców ma podejrzenia, a 3% potwierdza, że zna osoby mające ten problem.

- Według ankietowanych zjawisko przemocy w rodzinie w mieście Drawsko Pomorskie jest zauważalne (**7% ankietowanych deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 75% podejrzewa, że do tego dochodzi**). Celem zwiększenia świadomości mieszkańców na temat przemocy w rodzinie, należałoby, na przykład, przeprowadzić na terenie miasta kampanię informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy. **Należy zwrócić uwagę, że 99% mieszkańców miasta nie wie, gdzie zwrócić się może po pomoc osoba doświadczająca przemocy w rodzinie.**
- W badaniu wykazano, iż mieszkańcy miasta Drawsko Pomorskie coraz częściej uciekają w kierunku hazard (**22% ankietowanych zauważa, że uzależnienie od hazardu jest częstym zjawiskiem w lokalnej społeczności**). Co więcej, większość z ankietowanych (97%) nie była w stanie wskazać miejsca, w którym mogliby uzyskać ewentualną pomoc w przypadku uzależnienia od hazardu. Konieczne jest przeprowadzenie na terenie miasta kampanii informacyjnej w tym zakresie.
- Niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w mieście. **Łącznie 31% mieszkańców uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym.**

Sprzedawcy napojów alkoholowych

- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż **sprzedawcy nieodpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim**. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol zaledwie **10%** badanych deklaruje, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek. **W opinii 40% sprzedawców próba zakupu przez niepełnoletnich zdarza się najczęściej kilka razy w miesiącu**. Dodatkowo, w zestawieniu tych wyników z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu miasta Drawsko Pomorskie, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Sporo uczniów oceniło, że raczej i bardzo łatwo jest kupić zarówno

alkohol (łącznie 11% uczniów) jak i papierosy (łącznie 26% uczniów) osobom poniżej 18 roku życia. Kampania informacyjna może zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.

Dzieci i młodzież szkolna

- Biorąc pod uwagę wyniki ankiet należy jednak zwrócić szczególną uwagę na profilaktykę sięgania po alkohol przez uczniów – łącznie **24% uczniów starszych oraz 9% młodszych ma już za sobą inicjację alkoholową**. Natomiast, pomimo braku doświadczenia ze substancjami psychotropowymi, to bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniu m.in. od leków uspokajających, nasennych bez przepisu lekarza czy też szeroko pojętych dopalaczy.
- Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się szeroka edukacja z zakresu Cyberprzemocy oraz bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych.
- Dodatkowo, należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Samo korzystanie z komputera może być bardzo pożyteczne dla młodych ludzi, ale należy pomóc im w wyborze odpowiednich stron i portali. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu. Także nauczyciele mogą podsuwać uczniom na lekcjach adresy ciekawych stron, związane w jakiś sposób z przedmiotem lekcji.

- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że **w szkołach problem przemocy rówieśniczej jest zauważalny** (łącznie 43% uczniów klas 4-6 oraz 42% 7-8 deklaruje, że doświadcza przemocy od rówieśników). Dyrektorzy placówek oświatowych powinni zwrócić szczególną uwagę na ten problem **(niemal ćwierć badanych uczniów doświadcza przemocy psychicznej i fizycznej)**. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Co więcej, otrzymane wyniki na temat jakości relacji rówieśniczych w badanych klasach mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą mieli okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów.

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁶. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁷.

Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁸:

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

¹⁶ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁷ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁸ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

CZynniki Chroniące

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁹.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy²⁰.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o ogólnym charakterze.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;

¹⁹ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/sownik_terminow.pdf (dostęp: 26.11.2018).

²⁰ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących uczniów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których uczeń spędza czas wolny.
- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresy adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wpierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”²¹;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości

²¹K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnych i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.